
HELSINGIN KAUPUNGIN

Vuoden 2010
talousarvioehdotuksen raami
ja talousarvio- sekä
taloussuunnitelmaehdotuksen
2010-2012 laatimisohjeet

Khs 16.3.2009

HELSINGIN TALOUS- JA SUUNNITTELUKESKUS
HELSINKI 2009

Julkaisija Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus
Osoite PL 20 (Pohjoisesplanadi 11-13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puhelin (09) 310 2500

Heli-Intra Talous/Talousarvio/
Tilaukset, Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus, taloussuunnitteluosasto,
puh. (09) 310 36271
jakelu sähköposti pirjo.pohjola@hel.fi

Helsingin kaupungin hankintakeskus
Helsinki 2009

16.3.2009

Sivu

VUODEN 2010 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI JA LAATIMISOHJEET

1	JOHDANTO	7
2	KHN VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT	10
3	VUODEN 2009 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI	11
4	TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT	23
4.1	Kuntalaki	23
4.2	Kuntajaoston ohjeet	23
4.3	Taloussääntö	23
5	TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE	24
5.1	Talousarvion ja -suunnitelman osat	24
5.2	Tulo- ja menolajit	25
6	BUDJETOINTIPERIAATTEITA	25
6.1	Yleiset periaatteet	25
6.2	Vuotuisperiaate	25
6.3	Tasapainoperiaate	26
6.4	Täydellisyysperiaate	26
6.5	Yhtenäisyysperiaate	26
6.6	Julkisuusperiaate	26
6.7	Bruttoperiaate	26
6.8	Nettoperiaate	26
	6.8.1 Kunnan liikelaitokset	27
	6.8.2 Nettobudjetoidut yksiköt	28
6.9	Alijäämän kattamisvelvollisuus	28
6.10	Toiminnalliset tavoitteet	28
6.11	Talousarvion sitovuus	28
6.12	Sisäisten palvelujen budjetointi	29
6.13	Suunnitelmapoistojen käsittely	29
7	SUUNNITTELUN YLEISOHJEET	30
7.1	Talousarvion ja -suunnitelman lähtökohta	30
7.2	Laatimisohteiden käsittely lauta- ja johtokunnissa	30
7.3	Suunnittelun yhteiset lähtökohdat	30
7.4	Hallintokuntien yhteistoiminta	31
7.5	Kilpailuttaminen	31

16.3.2009

7.6	Pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyö	32
8	TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET	32
8.1	Kaupungin strategiaohjelma ja sen toteuttaminen	32
8.2.	Toiminnan tavoitteet	33
8.3	Käyttötalous	36
8.3.1	Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut	36
8.3.2	Menot	36
	8.3.2.1 Ehdotuksissa käytettävä hintataso	37
	Sisäiset tilavuokrat	37
	Muut	37
	Hintatason muutos	37
	8.3.2.2 Vakuutusrahastomaksu	37
	8.3.2.3 Arvonlisävero	38
	8.3.2.4 Luottotappiot	38
	8.3.2.5 Jäsenmaksut	38
	8.3.2.6 Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta (sponsorirahan käyttö)	39
8.3.3	Tulot	39
	Valtionosuudet	39
	Valmistus omaan käyttöön	39
8.3.4	Poistot	39
8.3.5	Erilliskysymykset	40
	Kehittämishankkeet	40
	EU-hankkeet	40
	Tietotekniikan ja sähköisen asioinnin hankkeet	41
	Ympäristöasioiden hallinta ja seuranta	41
	Tuottavuuden parantaminen	42
	Riskienhallinta ja sisäinen valvonta	43
	Talousarvion terveysvaikutusten arviointi	44
8.4	Henkilöstö	44
8.4.1	Työhyvinvointitoiminta	45
8.4.2	Koulutus- ja konsultointipalvelut	46
8.4.3	Palkat	46
	Tulospalkkiot	46
	Henkilöstökorvaukset	46
	Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus	46
8.4.4	Sosiaalivakuutusmaksut	47
8.4.5	Eläkkeet	47
	KuEL-eläkemaksut	47
	VaEL-eläkemaksu	47
	Kaupungin maksamat eläkkeet	47

16.3.2009

	8.4.6	Palkkojen laskenta	48
	8.4.7	Henkilöstöstä toimitettava aineisto	48
		Henkilöstömenolaskelma	49
		Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta	49
		Selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty/siirretään hallintokunnalle muista hallintokunnista	50
8.5		Investointiosa	50
	8.5.1	Investointiehdotukset	50
	8.5.2	Kunnan liikelaitosten investoinnit	51
	8.5.3	Kunnallistekniikan rakentaminen	51
	8.5.4	Pysyvien vastaavien hyödykkeet	51
	8.5.5	Hintataso	52
8.6		Talousarvioaloitteet	52
9		MUUT OHJEET	53
9.1		Muodollinen asu ja määrääjat	53
	9.1.1	Muodollinen asu	53
		Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus	53
		Ehdotusten tarkkuus	53
		Toimitettava aineisto	54
	9.1.2	Määrääjat	54
		Aikataulusta ja käsittelyistä tehtävät ilmoitukset	55
9.2		Tiedustelut ja lisäohjeet	55
LIITTEET			
1		Vuoden 2010 talousarvion nettobudjetoidut yksiköt	
2		Talousarvioehdotuksen perustelutekstin rakenteen malli	
3		Käyttötalousosan taulukkomallit	
4		Tuloslaskelmaosan taulukkomallit	
5		Investointiosan taulukkomallit	
6		Rahoitusosan taulukkomallit	

Vuoden 2010 talousarvioehdotuksen ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2010–2012 laatimisohjeiden sähköinen versio on intrassa:

[Heli-intra/Talous/Taloussuunnittelu/](#)

16.3.2009

VUODEN 2010 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI JA
TALOUSARVIO- SEKÄ TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSEN
2010-2012 LAATIMISOHJEET

1

JOHDANTO

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Suomen kokonaistuotannon määrä on hidastunut vuoden 2008 puolivälistä alkaen nopeasti ja kasvuennusteet vuodelle 2009 ovat kääntyneet negatiivisiksi. Vuotta 2010 koskevat ennusteet ovat loppupalven 2009 tilanteesta katsottuna erittäin epävarmat ja on mahdollista, että tuotantoluvut ovat negatiivisia myös vuonna 2010.

Rahoituksen saatavuuden niukkeneminen kesästä 2008 alkaen sekä asuntomarkkinoiden hiipuminen käänsivät rakennustuotannon jyrkkään laskuun. Kansainvälisen taantumien seurauksena Suomen teollisuuden vientinäköymät ovat heikentyneet oleellisesti. Viennin keskeisen merkityksen vuoksi viennin supistuminen on johtanut koko teollisuustuotannon laskuun.

Rakentamisen, muun investointitoiminnan ja viennin supistuminen on johtamassa työttömyyden kasvuun. Lomautus- ja irtisanomisilmoitusten seurauksena kotitalouksista on tullut varovaisia. Vaikka voimassa olevien palkkaratkaisujen mukainen ansiotason nopea nousu ja inflaation hidastuminen ovat lisänneet kansalaisten ostovoimaa yhdessä tuloverotuksen keventämisen kanssa, aiheuttaa kuluttajien varovaisuus kuitenkin sen, että ostovoiman lisäys ei täysipainoisesti suuntaudu kuluksi.

Talousskasvun heiketessä myös työllisyystilanne heikkenee. Työllisten määrä vähenee tuntuvasti ja valtaosa työpaikan menettäneistä siirtyy työttömiksi. Osa työpaikan menettäneistä siirtyy myös työvoiman ulkopuolelle eli pääsääntöisesti suunniteltua aikaisemmin eläkkeelle tai työelämästä takaisin opiskelemaan.

Tuotannon kasvun kääntyminen negatiiviseksi ja työllisten määrän aleneminen vaikuttavat kertyviin verotuloihin. Vuonna 2009 kertyvät verotulot tulevat laskemaan vuoden 2008 tasosta. Vasta vuosien 2010 ja 2011 aikana verotulot saavuttanevat vuonna 2008 toteutuneen tason. Se, kuinka nopeasti verotulot kääntyvät kasvu-uralle, riippuu yleisen taloustilanteen kehittymisen nopeudesta.

16.3.2009

Valtion investoinnit ovat merkittävä osa julkisen sektorin elvytystä, mutta myös kuntien investoinnit ovat erittäin keskeisessä roolissa kansantalouden elvyttäjänä. Helsingin vuosien 2010–2012 suunniteltu vuosittainen investointitaso 700 -800 milj. euroa on sataman valmistumisesta huolimatta edelleen korkea ja toteutuessaan Helsingin investoinneilla voidaan katsoa olevan selvästi elvyttävä vaikutus kansantalouteen.

Investointiohjelma tukee työllisyyttä erityisesti aloilla, joihin taantuma on Helsingissä ja Helsingin seudulla kaikkein voimakkaimmin vaikuttanut. Suunniteltujen investointien toteuttamisella voidaan hyödyntää suhdannetilanteen mahdolliset positiiviset vaikutukset rakennuskustannuksiin. Investoinneilla varmistetaan myös edellytykset Helsingin seudun elinkeinoelämän positiiviselle kehitykselle heti, kun uusi taloudellisen kasvun aika alkaa.

Arvioitaessa kaupungin talouden liikkumavaraa vuosille 2010–2012 voidaan lähtöoletuksina käyttää arvioita toimintamenojen kehityksestä talousarvion 2009 pohjalta ja arvioita verotulojen kehityksestä nykyisessä erittäin epävarmassa taloustilanteessa.

Kuntataloudessa tasapainoa mitataan vuosikatteen riittävyydellä poistoihin ja toisaalta tulorahoituksen riittävyydellä investointeihin. Ilman liikelaitoksia Helsingin talous on ollut viime vuodet molemmilla em. mittareilla mitattuna epätasapainossa. Liikelaitokset mukaan lukien poistot on viime vuosina pystytty nykytasolla kattamaan kokonaisuudessaan vuosikatteella, mutta sen sijaan vain osa investoinneista on pystytty kattamaan tulorahoituksella.

Helsingin, kuten usean muunkin kaupungin, talouden tasapainoon ovat viime vuosina vaikuttaneet suurelta osin liikelaitosten ja Helsingissä erityisesti Helsingin Energian hyvät tulokset. Näiden liiketoiminnan tuottojen avulla on pystytty rahoittamaan merkittävä osa keskeisten verorahoituksella rahoitettavaksi tarkoitettujen peruspalvelujen kustannuksista. Liiketoiminnan tuottojen turvin menojen 6-7 prosentin kasvuvauhti on Helsingissä viime vuosina ylittänyt muun kuntatalouden menokasvun. Em. kehitys on paitsi antanut virheellisen kuvan rahoituksen riittävydestä myös osoittautunut kestävämmäksi pitkällä aikavälillä, etenkin kun energiatoiminnan kustannuksia ovat lisäämässä lähivuosina päästökaupasta aiheutuvat kustannukset ja vaatimukset uusiutuvien energianlähteiden osuuden kasvattamisesta.

Vuoden 2010 talousarvioehdotuksen raami lähtee siitä, että talous saataisiin tasapainoon pidemmällä aikavälillä ottaen huomioon olemassa oleva tämänhetkinen yleinen taloustilanne sekä pidemmän aikavälin rakenteelliset haasteet Suomen taloudessa. Tavoitteena on taloussuunnitelmakaudella 2010–2012 saattaa peruspalvelujen rahoitus ny-

16.3.2009

---

kyistä kestävämmälle pohjalle ja ettei lainakantaa kasvateta enää taantumavaiheen vuoksi taloussuunnitelmakauden loppupuolella. Kaupungin järjestämien palvelujen tason tulisi perustua vakaaseen tulorahoi- tukseen. Tavoitetilanteessa talousarvion mukaisen varsinaisen toiminnan vuosikate kattaa poistot.

Hallintokuntien edellytetään talousarvioehdotuksissaan ja erityisesti määrärahoja kohdentaessaan ottavan huomioon kaupunginhallituksen valmistelua ohjaavat kannanotot.

Hallintokuntien odotetaan talousarviota valmistellessaan kiinnittävän erityisesti huomiota kaupungin kokonaisedun kannalta keskeisten hallintokuntarajat ylittävien prosessien toiminnan parantamiseen. Hyvä esimerkki toteutuneesta toiminnan parantamisesta on sosiaali- ja terveystoimen hoitoketjun sujuvoittaminen. Jatkossa haasteita on nähtävissä mm. lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen, tilojen käytön tehostamisen, uusien satamalta vapautuvien alueiden sekä elinkeinostrategian toteuttamisessa.

Kaupunginvaltuuston käymästä raamin lähetekeskustelusta laadittu keskustelupöytäkirja lähetetään lauta- ja johtokunnille sekä virastoille ja liikelaitoksille käytettäväksi talousarvion laadintatyössä.

Taloudellisen tilanteen muuttuessa Khs tarkentaa tarvittaessa talousarvioehdotusten valmistelun perusteita ja raamia.

16.3.2009

2

KHN VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT

TALOUSARVIO 2010/RAAMITARKASTELU

KAIKKI HALLINTOKUNNAT

- Suurimpien virastojen tulee talousarvioehdotuksissaan esittää taloudelliselta volyymiltaan suurimpien palvelujen tuottavuutta lisäävät toimenpiteet. Lisäksi esitetään konkreettiset tavoitteet toimenpiteiden kustannuksia vähentävistä vaikutuksista taloussuunnitelmakaudella.
- Kehittämishankkeet kohdistetaan nykyisten taloudelliselta volyymiltaan suurimpien peruspalvelujen tuottavuuden parantamiseen.
- Hallintokuntien tulee talousarvioehdotuksissaan esittää taloudelliselta volyymiltaan suurimpien toimialarajat ylittävien palveluprosessien kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet.
- Toimialarajat ylittäviä palveluprosesseja koskevat kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet sekä ehdotukset hallintokuntien yhteisiksi sitoviksi ja muiksi toiminnallisiksi tavoitteiksi tulee käsitellä kaikissa palveluprosessiin osallistuvissa lauta- ja johtokunnissa. Esitysten tulee sisältää konkreettinen tavoite toimenpiteiden kokonaiskustannuksia vähentävistä vaikutuksista taloussuunnitelmakaudella.
- Kaikki hallintokunnat laativat yksityiskohtaisen henkilöstösuunnitelman perusteluineen vuosiksi 2010-2012. Tavoitteena on henkilöstömäärän vähentäminen 8 %:lla taloussuunnitelmakaudella.
- Tilojen käyttöä tehostetaan tavoitteena tilojen kokonaismäärän vähentäminen vuosina 2010-2012.
- Ulkopuolisten tilojen vuokraaminen edellyttää johtajiston lupaa. Tilakeskus toimii omalta osaltaan niin, että kaupungin tilat ovat vuokraltaan kilpailukyisiä.
- Investoinneissa pääpaino on peruskorjaus- sekä infra- ym. investoinneissa, jotka eivät lisää merkittävästi käyttömenoja vaan luovat edellytyksiä taantuman jälkeiselle ajalle.
- Tulopohjan turvaamiseksi säilytetään vähintään nykyiset tuloperusteet.

16.3.2009

3
VUODEN 2010 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI

TULOSLASKELMA

(ilman liikelaitoksia ja rahastoja)

	TP 2008 1 000 €	TA 2009 1 000 €	Raami 2010 1 000 €
Toimintatulot yhteensä	1 126 886	1 096 407	1 090 506
Toimintamenot yhteensä	-3 653 234	-3 869 902	-3 756 877
Toimintakate	-2 526 348	-2 773 495	-2 666 371
Verotulot	2 412 743	2 527 165	2 345 102
Valtionosuudet yhteensä	149 826	162 600	162 600
Rahoitustulot	196 142	167 777	135 433
Rahoitusmenot	-48 703	-52 200	-38 000
Vuosikate	183 661	31 847	-61 236
Poistot	-194 127	-197 767	-197 767
Satunnaiset erät	48 680	103 588	76 963
Tilikauden tulos	38 214	-62 332	-182 040
Poistoeron muutos	841	0	0
Rahastojen lisäys	-245	0	0
Rahastojen vähennys	19 234	26 880	26 880
Tilikauden yli-/alijäämä	58 044	-35 452	-155 160

16.3.2009

RAHOITUSLASKELMA

(ilman liikelaitoksia ja rahastoja)

	TP 2008 1 000 €	TA 2009 1 000 €	Raami 2010 1 000 €
Vuosikate	183 661	31 847	-61 236
Satunnaiset erät	48 680	103 588	76 963
Tulorahoituksen korjauserät	-67 068	-121 956	-95 001
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-381 676	-481 488	-483 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 865	588	1 963
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	56 969	103 000	75 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-157 569	-364 421	-485 311
Antolainojen lisäys	-5 915	-9 400	-9 384
Antolainojen lyhennys	44 576	43 762	44 072
Ottolainat	0	58 721	359 820
Ottolainojen lyhennys	-58 842	-58 721	-59 820
Rahoituksen rahavirta	-20 180	34 362	334 688
Peruspääoman korotus	-13 088	0	0
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta	200 000	0	0
Toimintapääoman muutos	9 162	-330 059	-150 623

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
1 KAUPUNGINJOHTAJAN TOIMIALA				
101 Vaalit	Tulot	0	790	790
	Menot	1 465	2 074	460
	Toimintakate	-1 465	-1 284	330
102 Kaupunginvaltuusto	Tulot	0	0	0
	Menot	1 323	1 469	1 425
	Toimintakate	-1 323	-1 469	-1 425
103 Tarkastuslautakunta ja -virasto	Tulot	0	0	0
	Menot	1 863	2 139	2 085
	Toimintakate	-1 863	-2 139	-2 085
104 Kaupunginhallitus	Tulot	0	0	0
	Menot	6 740	11 505	11 160
	Toimintakate	-6 740	-11 505	-11 160
111 Hallintokeskus	Tulot	3 048	868	868
	Menot	18 409	19 040	17 733
	Toimintakate	-15 361	-18 172	-16 865
113 Talous- ja suunnittelukeskus	Tulot	14	2	2
	Menot	18 821	27 948	27 188
	Toimintakate	-18 807	-27 946	-27 186
114 Keskitetysti maksettavat menot	Tulot	1 510	1 000	1 000
	Menot	8 907	24 100	22 213
	Toimintakate	-7 396	-23 100	-21 213
127 Kunnallisverotus, tasken käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	14 071	14 500	14 065
	Toimintakate	-14 071	-14 500	-14 065
139 Muu yleishallinto	Tulot	2 157	1 155	1 155
	Menot	23 196	30 887	28 034
	Toimintakate	-21 039	-29 732	-26 879
Kj:n toimiala	Tulot	6 730	3 815	3 815
	Menot	94 795	139 662	124 363
	Toimintakate	-88 065	-135 847	-120 548

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
2 RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖTOIMI				
205 Tukkuutori	Tulot	3 727	3 769	3 769
	Menot	2 886	2 985	2 901
	Toimintakate	841	784	868
208 Hankintakeskus	Tulot	7 787	8 066	8 066
	Menot	8 179	8 588	8 345
	Toimintakate	-392	-522	-279
209 Rakennusvirasto	Tulot	48 936	49 984	49 984
	Menot	125 180	138 995	134 994
	Toimintakate	-76 245	-89 011	-85 010
210 Rakentamispalvelu	Tulot	216 668	186 115	180 599
	Menot	210 606	183 407	178 354
	Toimintakate	6 062	2 708	2 245
235 Pelastustoimi	Tulot	10 182	10 106	10 106
	Menot	45 264	50 065	48 781
	Toimintakate	-35 082	-39 959	-38 675
237 Ympäristölautakunta	Tulot	983	1 254	1 254
	Menot	10 805	11 315	11 021
	Toimintakate	-9 822	-10 061	-9 767
Ryj:n toimiala	Tulot	288 282	259 294	253 778
	Menot	402 920	395 355	384 396
	Toimintakate	-114 637	-136 061	-130 618

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
3 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI				
311 Sosiaalitoimi	Tulot	161 533	155 389	155 389
	Menot	1 039 102	1 073 113	1 049 689
	Toimintakate	-877 569	-917 724	-894 300
32101 Terveyskeskustoiminta	Tulot	72 706	71 311	71 311
	Menot	602 773	637 856	621 231
	Toimintakate	-530 067	-566 545	-549 920
32102 HUS kuntayhtymä	Tulot	0	0	0
	Menot	435 389	432 505	419 530
	Toimintakate	-435 389	-432 505	-419 530
321 Terveyskeskus	Tulot	72 706	71 311	71 311
Yhteensä	Menot	1 038 161	1 070 361	1 040 761
	Toimintakate	-965 455	-999 050	-969 450
322 Käyttövarat, Khn käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	5 000	3 700	3 589
	Toimintakate	-5 000	-3 700	-3 589
Stj:n toimiala	Tulot	234 239	226 700	226 700
	Menot	2 082 263	2 147 174	2 094 039
	Toimintakate	-1 848 024	-1 920 474	-1 867 339

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
4 SIVISTYS- JA HENKILÖSTÖTOIMI				
402 Opetusvirasto	Tulot	13 253	10 640	10 905
	Menot	467 808	502 110	489 384
	Toimintakate	-454 555	-491 470	-478 479
404 Metropolia AMK Oy:n tukeminen, Khn käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	1 901	4 800	4 800
	Toimintakate	-1 901	-4 800	-4 800
411 Suomenkielinen työväenopisto	Tulot	1 681	1 575	1 575
	Menot	12 989	13 784	13 326
	Toimintakate	-11 308	-12 209	-11 751
412 Ruotsinkielinen työväenopisto	Tulot	396	381	381
	Menot	2 604	2 926	2 852
	Toimintakate	-2 208	-2 545	-2 471
415 Kaupunginkirjasto	Tulot	2 850	2 647	2 647
	Menot	33 625	35 939	35 001
	Toimintakate	-30 775	-33 292	-32 354
416 Kaupungin taidemuseo	Tulot	612	601	601
	Menot	5 835	6 406	6 234
	Toimintakate	-5 224	-5 805	-5 633
417 Kulttuuritoimi				
41701-06 Kulttuuriasiainkeskus ja avustukset (ilman oopperaa ja kaupunginteatteria)	Tulot	1 113	1 339	1 339
	Menot	36 460	29 930	29 071
	Toimintakate	-35 347	-28 591	-27 732
41705 Avustus Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	Tulot	0	0	0
	Menot	3 225	3 338	3 528
	Toimintakate	-3 225	-3 338	-3 528
41706 Avustus Helsingin teatterisäätiölle, Khn käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	0	7 950	7 893
	Toimintakate	0	-7 950	-7 893
Kulttuuritoimi yhteensä	Tulot	1 113	1 339	1 339
	Menot	39 685	41 218	40 492
	Toimintakate	-38 572	-39 879	-39 153

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
418 Kaupunginmuseo	Tulot	343	348	348
	Menot	7 027	7 385	7 185
	Toimintakate	-6 684	-7 037	-6 837
419 Orkesteritoiminta	Tulot	1 195	902	902
	Menot	10 429	14 752	14 360
	Toimintakate	-9 235	-13 850	-13 458
421 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	2 727	1 728	2 200
	Menot	6 410	6 280	6 115
	Toimintakate	-3 684	-4 552	-3 915
431 Nuorisotoimi	Tulot	1 412	1 337	1 337
	Menot	25 863	28 010	27 269
	Toimintakate	-24 452	-26 673	-25 932
441 Liikuntatoimi	Tulot	12 536	11 532	12 100
	Menot	70 783	76 435	74 284
	Toimintakate	-58 247	-64 903	-62 184
452 Henkilöstökeskus	Tulot	4 623	3 308	3 308
	Menot	49 376	66 147	58 694
	Toimintakate	-44 753	-62 839	-55 386
453 Työterveyskeskus	Tulot	13 408	14 614	14 414
	Menot	13 932	14 741	14 356
	Toimintakate	-523	-127	58
455 Tietokeskus	Tulot	439	464	464
	Menot	5 892	6 726	6 550
	Toimintakate	-5 453	-6 262	-6 086
Sj:n toimiala	Tulot	56 587	51 416	52 521
	Menot	754 160	827 659	800 902
	Toimintakate	-697 573	-776 243	-748 381

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
5 KAUPUNKISUUNNITTELU- JA KIINTEISTÖTOIMI				
511 Kaupunkisuunnittelulautakunta ja -virasto	Tulot	404	322	322
	Menot	22 160	26 758	26 060
	Toimintakate	-21 756	-26 436	-25 738
521 Kiinteistölautakunta ja -virasto	Tulot	525 716	534 607	534 607
	Menot	170 826	192 329	186 714
	Toimintakate	354 890	342 278	347 893
522 Asuntotuotantotoimisto	Tulot	9 356	13 551	12 680
	Menot	8 092	12 532	12 180
	Toimintakate	1 264	1 019	500
531 Rakennusvalvonta	Tulot	5 572	6 702	6 083
	Menot	7 758	8 478	8 268
	Toimintakate	-2 185	-1 776	-2 185
Kaj:n toimiala	Tulot	541 048	555 182	553 692
	Menot	208 836	240 097	233 222
	Toimintakate	332 213	315 085	320 470
<i>Käyttömenot</i>	<i>Tulot</i>	<i>1 126 886</i>	<i>1 096 407</i>	<i>1 090 506</i>
	<i>Menot</i>	<i>3 542 974</i>	<i>3 749 947</i>	<i>3 636 922</i>
	<i>Toimintakate</i>	<i>-2 416 088</i>	<i>-2 653 540</i>	<i>-2 546 416</i>
Tuet erälle hallintokunnille		110 260	119 955	119 955
Tuet yhteensä		110 260	119 955	119 955
TOIMINTAMENOT	Tulot	1 126 886	1 096 407	1 090 506
	Menot	3 653 234	3 869 902	3 756 877
	Toimintakate	-2 526 348	-2 773 495	-2 666 371

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
7 TULOSLASKELMAOSA				
701 Toiminnan rahoitus	Tulot	2 562 570	2 689 765	2 507 702
	Menot	0	0	0
	Toimintakate	2 562 570	2 689 765	2 507 702
	Kunnan tulovero	1 975 053	2 061 180	1 994 799
	Osuus yhteisöveron tuotosta	288 092	310 185	189 503
	Kiinteistövero	148 963	155 000	160 000
	Koiravero	635	800	800
	Verotulot yhteensä	2 412 743	2 527 165	2 345 102
	Valtionosuudet yhteensä	149 826	162 600	162 600
702 Rahoitus- ja sijoitustoiminta	Tulot	196 142	167 777	135 433
	Menot	158 963	172 155	157 955
	Toimintakate	37 179	-4 378	-22 522
703 Rahastointi	Tulot	19 234	26 880	26 880
	Menot	245	0	0
	Toimintakate	18 989	26 880	26 880
705 Poistoero	Tulot	841	0	0
	Menot	0	0	0
	Toimintakate	841	0	0
	Tulot	2 778 787	2 884 422	2 670 015
	Menot	159 208	172 155	157 955
	Netto	2 619 579	2 712 267	2 512 060

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
8 INVESTOINTIOSA				
801 Kiinteä omaisuus	Tulot	56 969	103 000	75 000
	Menot	44 179	68 660	63 210
	Toimintakate	12 790	34 340	11 790
802 Talonrakennus	Tulot	0	0	0
	Menot	147 157	149 890	184 040
	Toimintakate	-147 157	-149 890	-184 040
803 Kadut, liikenneväylät ja radat	Tulot	0	0	0
	Menot	89 927	115 440	111 100
	Toimintakate	-89 927	-115 440	-111 100
805 Väestönsuojat	Tulot	30	0	0
	Menot	459	7 790	4 015
	Toimintakate	-430	-7 790	-4 015
806 Puistorakentaminen	Tulot	0	0	0
	Menot	13 072	21 790	19 020
	Toimintakate	-13 072	-21 790	-19 020
807 Liikuntapaikat	Tulot	0	0	0
	Menot	17 599	16 140	17 250
	Toimintakate	-17 599	-16 140	-17 250
808 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	0	0	0
	Menot	2 428	2 600	2 000
	Toimintakate	-2 428	-2 600	-2 000
809 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	237	588	1 963
	Menot	42 371	59 933	51 020
	Toimintakate	-42 134	-59 345	-49 057
818 Helsingin kaupungin tukkutori	Tulot	0	0	0
	Menot	1 724	600	600
	Toimintakate	-1 724	-600	-600
821 Kuntayhtymät, Tasken käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	118	130	130
	Toimintakate	-118	-130	-130
822 Arvopaperit	Tulot	0	0	0
	Menot	14 779	23 515	18 615
	Toimintakate	-14 779	-23 515	-18 615

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
829 Muu pääomatalous	Tulot	14 094	0	0
	Menot	7 869	15 000	12 000
	Toimintakate	6 225	-15 000	-12 000
	Tulot	71 329	103 588	76 963
	Menot	381 681	481 488	483 000
	Netto	-310 352	-377 900	-406 037

16.3.2009

		TP 2008	TA 2009	TA 2010 Raami
9 RAHOITUSOSA				
901 Pitkävaikutteinen rahoitus	Tulot	44 576	102 483	403 892
	Menot	77 845	68 121	69 204
	Toimintakate	-33 269	34 362	334 688
	Tulot	44 576	102 483	403 892
	Menot	77 845	68 121	69 204
	Netto	-33 269	34 362	334 688

16.3.2009

4

TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT

Taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 8. luku, kirjanpitolaki ja –asetus, kirjanpitolausituksen ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä taloussääntö, talousarvio (Kvsto 12.11.2008) ja poistosuunnitelma (Kvsto 18.9.1996).

4.1

Kuntalaki

Kuntalain (365/95) 65 §:ssä on säännökset talousarvion käsittelystä, hyväksymisestä, velvoittavuudesta, sisällöstä, rakenteesta ja talousarvioperiaatteista sekä myös vuotta pitemmän aikavälin toiminnan ja talouden suunnittelusta.

Kuntalain 67 §:ssä on säännökset kunnan kirjanpidosta:

”Kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa (655/73) säädetään. Kirjanpitolausituksen kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolausituksen ja tämän lain 68-70 §:n soveltamisesta.”

4.2

Kuntajaoston ohjeet

Kirjanpitolausituksen kuntajaosto on antanut seuraavat yleisohjeet

- kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta (14.11.2006)
- kunnan ja kuntayhtymän rahoituslaskelman laatimisesta (28.11.2006)
- kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta (28.11.2006)
- kunnallisen liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä (29.5.2007)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista (18.12.2007)
- kunnan ja kuntayhtymän konsernitalinpäätöksen laatimisesta (18.12.2007)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (28.1.2008)
- kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista (7.10.2008)

Kuntajaoston yleisohjeet ovat sitovia. Kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja saa Kuntaliitosta.

4.3

Taloussääntö

Kvston 17.5.2006 hyväksymässä taloussäännössä on määritelty mm. taloudenhoitoon toimintaperiaatteet, taloushallinnon organisaatio sekä

16.3.2009

---

annettu määräyksiä strategioista, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, rahatoimesta ja laskentatoimesta. Taloussääntöä on noudatettava kaupungin talouden suunnittelussa, rahatoimessa, sijoitustoiminnassa ja laskentatoimessa sekä muussa taloudenhoidossa.

Taloussäännön mukaan kaupungin tehtävät ja toiminnot on hoidettava siten, että mm.

- valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan,
- kaupungin talous on tasapainossa,
- vastuu kunkin tehtäväalueen toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta on selkeä,
- organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

5 TALOUSARVION JA –SUUNNITELMAN RAKENNE

5.1 Talousarvion ja –suunnitelman osat

Kuntalain mukaan talousarviossa on käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa (taulukkomallit liitteinä 3–6). Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Talousarvioon ja –suunnitelmaan sisältyy lisäksi yleisperusteluita ja liitteitä.

Käyttötalousosa sisältää tuloslaskelman muotoiset talousarviot, sitovat toiminnalliset tavoitteet, toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään ja tarvittavat tunnuslukutaulukot sekä talousarviovuoden että taloussuunnitelmavuosien osalta.

Virastojen ja liikelaitosten talousarvioasetelmat pysyvät pääsääntöisesti ennallaan. Mahdolliset asetelmamuutokset tehdään yhteistyössä talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosaston sekä virastojen ja liikelaitosten kanssa.

Tuloslaskelmaosassa esitetään informaatiotietona tuloslaskelmat sekä määräraha- ja tuloarviotaulukot, joista Kvsto päättää. Tuloslaskelmaan, jossa kuvataan tilikauden tuloksen muodostumista, tiedot saadaan käyttötalousosasta ja tuloslaskelmaosan määrärahoista ja tuloarvioista.

16.3.2009

Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn tuloslaskelmaan saadaan tiedot käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan lisäksi myös liikelaitosten talousarvioista sisäiset erät eliminoiden. Tuloslaskelmaosassa kuvataan tulorahoituksen riittävyttä käyttömenoihin ja poistoihin.

Investointiosassa esitetään pitkävaikutteisten tuotantovälineiden, esim. rakennusten ja kaluston, hankinta, rahoitusomaisuudet ja omaisuuden myynti.

Rahoitusosassa esitetään yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelmien lisäksi määräraha- ja tuloarviotaulukot, joiden perusteella määrärahojen sitovat päätökset tehdään. Rahoituslaskelmaan, jossa kuvataan toiminnan rahoitusta, tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista. Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn rahoituslaskelmaan kerätään em. tietojen lisäksi tiedot liikelaitosten talousarvioista. Laskelmassa on eliminoitu sisäiset erät. Rahoituslaskelmat esitetään informaatiotietona kuten tuloslaskelmatkin.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus yleiseen taloudelliseen tilanteeseen, kaupungin taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä tietoja taloussuunnitelman toteutumisesta. Taloussuunnitelman yhteydessä esitetään vuosittain strategiaosa.

5.2

Tulo- ja menolajit

Tuloslaskelman erät muodostuvat tulo- ja menolajeista. Tulo- ja menolajien sisältö noudattaa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamia ohjeita, Tilastokeskuksen luokitusta sekä Kuntaliiton tililuettelomallia. AdeEkossa käytettävä tulostililuettelo tilinumeroineen ja kirjausohjeineen on julkaistu Heli-intrassa (heli.hel.fi/talous).

6

BUDJETOINTIPERIAATTEITA

6.1

Yleiset periaatteet

Taloussuunnittelun periaatteita kuntaliiton suosituksen mukaan ovat mm. suorite- ja realisointiperiaate, tasapainoperiaate, täydellisyysperiaate, bruttoperiaate, nettoperiaate, yleiskatteisuus, erilliskatteisuus.

6.2

Vuotuisperiaate

Talousarvio sisältää vain yhden varainhoitovuoden suoriteperusteiset menot ja tulot. Verotulot arvioidaan kuitenkin maksuperusteisesti. Varaukset ja rahastosiirrot ovat tilikauden tuloksen käsittelyeriä, jotka esitetään talousarvion tuloslaskelmaosassa.

16.3.2009

6.3

Tasapainoperiaate

Tulojen on suunnitelmakaudella katettava menot ja kunnan maksuvalmiuden tulee aina olla riittävä. Rahoitusosassa osoitetaan, miten kunnan tulorahoitus riittää investointien kattamiseen. Rahoitustoiminnan muutoksilla osoitetaan, miten näin muodostettu netto katetaan tai käytetään kunnan rahoitusaseman muuttamiseen.

6.4

Täydellisyysperiaate

Talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois.

Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liity rahan käyttöä.

6.5

Yhtenäisyysperiaate

Kvsto päättää talousarviosta ja –suunnitelmasta yhtenä kokonaisuutena.

6.6

Julkisuusperiaate

Talousarvio on julkinen asiakirja, johon kenellä tahansa on oikeus tutustua.

6.7

Bruttoperiaate

Periaatteella tarkoitetaan sitä, että tulot ja menot sisällytetään talousarvioon ja –suunnitelmaan bruttomääräisinä eli menoja ei vähennetä tuloista, lukuun ottamatta kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen sallimia menon/tulon vähennyksiä (esim. henkilöstökorvaukset).

Myös pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankinnassa ja myynneissä noudatetaan bruttoperiaatetta. Maa-alueiden ja rakennusten vaihdot käsitellään pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutuksena ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintana, johon tulee olla myös määräraha. Vaihtoihin tarvittavia määrärahoja ei budjetoida, vaan ne käsitellään tarvittaessa erikseen ylitysesityksinä po. vaihtojen yhteydessä.

6.8

Nettoperiaate

Yleisesti talousarvion nettoperiaatteella tarkoitetaan, että Kvsto päättää sitovasti tulojen ja menojen erotuksen (toimintakatteen) tuloarviona tai määrärahana.

Nettoperiaatetta käytetään sitovuustasona Kvstoon nähden yleensä liiketoiminnassa tai toiminnassa, jossa myyntitulojen osuus on merkittävä sekä sisäisiä palveluja tuottavien yksiköiden toiminnassa.

16.3.2009

6.8.1

Kunnan liikelaitokset

Kunnan liikelaitos edellyttää Kvstossa erikseen tehtävää perustamis- päätöstä.

Kunnan liikelaitoksia ovat Helsingin Energia -liikelaitos, Helsingin Vesi -liikelaitos, Helsingin Satama -liikelaitos, HKL-liikelaitos, PALMIA-liikelaitos, MetropoliLab-liikelaitos, Helsingin kaupungin taloushallinto-palvelu -liikelaitos (Talpa) ja Helsingin kaupungin henkilöstön kehittä-mispalvelut -liikelaitos (Oiva Akatemia).

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.12.2008 Helsingin Vesi -liikelaitoksen yhdistämisen vuoden 2010 alusta yhteiseen organisaatioon Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesilaitosten kanssa.

Niin ikään kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.12.2008 joukkoliikenteen seudullisesta järjestämisestä vastaavan kuntayhtymän perustamisen yhdessä Espoon, Vantaan, Kauniaisten ja Keravan kaupunkien sekä Kirkkonummen kunnan kanssa siten, että Helsingin kaupungin liikenne-laitoksen ja YTV:n joukkoliikenteen suunnittelu- ja tilaajatoiminnot yh-distetään perustettavaan kuntayhtymään 1.1.2010 alkaen. HKL:n suunnittelu- ja tilaajatoimintojen siirryttyä perustettavalle kuntayhtymäl-le HKL muuttuu joukkoliikennepalveluja tuottavaksi tuotanto-organisaatioksi, jolta perustettava kuntayhtymä tilaa metro- ja raitio-vaunuliikenteen ja joka vastaa Helsingin sisäisen joukkoliikenneinfran rakentamisesta ja ylläpidosta. HKL:een jäävien toimintojen hallintomal-lin muutostarpeet selvitetään vuoden 2009 aikana.

Talousarviossa määrärahoina/tuloarvioina kunnan liikelaitoksia käsitel-lään tuloslaskelma- ja rahoitusosassa.

Liikelaitosten perustamislainan korot ja peruspääoman tuotto käsitel-lään tuloslaskelmaosassa tuloina ja rahoitusavustus (esim. tariffituki) menona. Perustamislainan lyhennykset käsitellään rahoitusosassa tu-loina ja perustamislainan anto ja muu lainananto sekä peruspääoman korotus menona. Toiminnan perustelut esitetään käyttötalousosassa.

Perusteluiksi kunnan liikelaitokset esittävät strategiset tavoitteet, kilpai-luttamisen periaatteet, tulos- ja rahoituslaskelman, sitovat tavoitteet toiminnalle sekä investointisuunnitelman. Laskelmat esitetään kirjanpi-tolautakunnan kuntajaoston antamien tulos- ja rahoituslaskelmakaavo-jen mukaisina (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän liikelaitoksen kirjan-pidollisesta käsittelystä). Perustelut esitetään talousarvion perustelu-tekstin rakenteen mallin mukaisesti (liite 2).

16.3.2009

6.8.2

Nettobudjetoidut yksiköt

Nettobudjetoidut yksiköt sisältyvät käyttötalousosaan ja ne budjetoidaan aina omalle talousarviokohdalleen. Myös näiden yksiköiden talousarvio esitetään tuloslaskelman muodossa. Kvsto päättää sitovuustasoksi toimintakatteen.

Luettelo vuoden 2010 talousarvion nettobudjetoiduista yksiköistä on liitteenä 1.

6.9

Alijäämän kattamisvelvollisuus

Kuntalaki ei edellytä vuositasolla pyrkimystä nollatulokseen eli muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista.

Kuntalain 65 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä (*toimenpideohjelma*), joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamiskautena (*alijäämän kattamisvelvollisuus*).

6.10

Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnallinen tavoite on talousarviossa Kvston tehtäväkohtaisesti asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite.

Kvsto päättää talousarvion käsittelyn yhteydessä, mitkä tavoitteista ovat sitovia. Muut tunnusluvut esitetään perusteluina. Talousarvion toteutumista seurattaessa seurataan myös näiden mittareiden kuvaamien toimintojen toteutumista.

6.11

Talousarvion sitovuus

Toiminnassa ja taloudenhoidossa noudatetaan talousarviota. Kvstoon nähden sitovaksi eräksi talousarviossa voidaan määritellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate ja/tai toiminnallinen tavoite.

Pääsääntöisesti sitovuustaso on

- bruttobudjetoiduilla yksiköillä
- kohdan menot yhteensä

16.3.2009

- toiminnalliset tavoitteet
- nettobudjetoiduilla yksiköillä
- toimintakate
- toiminnalliset tavoitteet
- kunnan liikelaitokset
- tuloslaskelma- ja rahoitusosaan merkittävät erät
- toiminnalliset tavoitteet

Hallintokunnan talousarvioon voi sisältyä mm. avustuksia yhteisöille, ulkopuolisin varoin rahoitettua toimintaa ja EU-hankkeita. Näihin toimiin varatut määrärahat esitetään tarvittaessa sitovina erikseen esim. erityisperusteluina tai liitteinä.

Talousarvion käsittelyn yhteydessä Kvsto päättää hallintokuntien talousarvioiden sitovuustason.

6.12

Sisäisten palvelujen budjetointi

Hallintokuntien välinen laskutus sisällytetään menoihin ja tuloihin. Tällä menettelyllä saadaan kuva hallintokunnan kokonaismenoista ja -tuloista. Talousarvioehdotuksessa on esitettävä erikseen sisäisten erien osuus ao. meno-/tulolajierästä. Sisäisiä eriä tarvitaan virastojen ja liikelaitosten yhdistettyjen tulos- ja rahoituslaskelmien tuottamisessa.

Hallintokunnan sisäistä laskutusta (esim. osastojen välinen) ei pääsääntöisesti käsitellä talousarviossa. Määrärahat budjetoidaan palvelujen tuottajalle, jolloin kaupungille todella aiheutuvat menot (esim. palkat) voidaan kohdistaa oikeille tulostileille. Sisäistä laskutusta seurataan kustannuslaskennassa.

Mikäli hallintokunnan talousarvioon kuitenkin sisältyy omana kohtanaan nettobudjetoitu yksikkö, joka myy palveluja myös oman hallintokunnan toisille yksiköille, em. tilaajayksiköt budjetoivat menoina palvelujen ostot ja tuottajayksikkö budjetoit menoina palvelujen tuottamisesta aiheutuvat menot ja tuloina palvelujen myyntitulot.

6.13

Suunnitelmapoistojen käsittely

Poistot käsitellään hallintokuntien tuloslaskelmissa määrärahan ulkopuolisena eränä, josta ne siirtyvät koko kaupungin tuloslaskelmaan.

16.3.2009

---

7 SUUNNITTELUN YLEISOHJEET

7.1 Taloussuunnittelun ja –suunnitelman lähtökohta

Vuoden 2010 taloussuunnitelma laaditaan siten, että toiminnasta aiheutuvat menot ja investoinnit sopeutetaan alenevan verotulopohjan mukaiselle tasolle. Laatimisohjelmien kohdassa 3 on esitetty pääsääntöisesti hallintokunnittain vuoden 2010 raamit, joita hallintokunnat eivät voi ylittää laatiessaan vuoden 2010 taloussuunnitteluehdotusta.

Hallintokuntien on vuoden 2010 taloussuunnitteluehdotusta laatiessaan otettava huomioon huhtikuussa hyväksyttäväksi tuleva strategiaohjelma, laatimisohjeissa esitetyt laatimistyötä ohjaavat kannanotot sekä kaupunginvaltuuston lähetekeskustelussa käytetyt puheenvuorot.

7.2 Laatimisohjelmien käsittely lauta- ja johtokunnissa

Vuoden 2010 taloussuunnitteluehdotuksen raami valmistelutyötä ohjaavine kannanottoineen sekä laatimisohjeet esitellään lauta- ja johtokunnille. Jokaisen hallintokunnan on esitettävä vuoden 2010 taloussuunnitteluehdotuksessa sitovat toiminnalliset tavoitteet tunnuslukuina tai sanallisina tavoitteina. Lisäksi on korostettava toiminnallisten tavoitteiden ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa sekä niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Lauta- ja johtokunnat voivat tällöin antaa ehdotusten valmisteluun liittyviä ohjeita ja tavoitteita. Ne päättävät taloussuunnittelun ja taloussuunnitteluehdotuksensa käsittelyajankohdan ohjeiden kohdassa 9 esitettyjä määräaikoja noudattaen.

7.3 Suunnittelun yhteiset lähtökohdat

Suunnittelun yhteiset lähtökohdatiedot ja ohjausjärjestelmä tarkistetaan vuoden 2009 aikana. Kaupunginhallituksen päätettäväksi valmistellaan suunnittelun yhteiset lähtökohdat vuosiksi 2010 ja 2011. Valmistelussa tarkennetaan suunnittelu- ja ohjausjärjestelmää liittyen valtuustokauden strategiaohjelmaan. Erityisesti linjataan strategioita toteuttavien ja tarkentavien toimintaohjelmien valmistelua, ohjausta ja kytkemistä talouden ja toiminnan suunnitteluun.

16.3.2009

7.4

Hallintokuntien yhteistoiminta

Strategiaohjelman keskeisiä painopisteitä tulevat olemaan käyttäjälähtöinen palvelukulttuuri ja toimialarajat ylittävien palveluprosessien parantaminen.

Hallintokuntien tulee talousarvioehdotuksissaan esittää taloudelliselta volyymiltaan suurimpien toimialarajat ylittävien palveluprosessien kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet. Hallintokuntien yhteisellä esityksellä tulee määritellä prosessin vastuutaho. Toimialarajat ylittäviä palveluprosesseja koskevat kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet sekä ehdotukset hallintokuntien yhteisiksi sitoviksi ja muiksi toiminnallisiksi tavoitteiksi tulee käsitellä kaikissa palveluprosessiin osallistuvissa lautakunnissa. Esitysten tulee sisältää konkreettinen tavoite toimenpiteiden kokonaiskustannuksia vähentävistä vaikutuksista taloussuunnitelmakaudella.

Hallintokuntien yhteisten toimenpiteiden tai yhteistyömuotojen osalta hallintokuntien tulee sopia yhteisestä henkilökunnan käytöstä, kustannusten jakamisesta ja siitä minkä hallintokunnan talousarvioehdotukseen määrärahat budjetoidaan. Määrärahojen muutokset on perusteltava.

7.5

Kilpailuttaminen

Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä merkitä tiedoksi (16.8.2006, 70 §) hankintastrategiatyöryhmän 31.3.2006 päivätyn raportin. Hankintastrategian mukaan kunkin hallintokunnan tulee talousarvioesitykseensä sisältyvissä strategioissa määrittää, mitkä palvelut tuotetaan itse ja mitkä hankitaan ulkopuolisilta tuottajilta.

Hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan, millaisia muutoksia on vireillä tai suunnitteilla tapahtuvaksi hallintokunnassa kilpailuttamisen ja kilpailun suhteen talousarvio- ja taloussuunnitelmakauden aikana.

Lisäksi hallintokunnat selvittävät suunnitelmassa tämänhetkisen kilpailuttamis- ja kilpailutilanteensa, kuten esimerkiksi kilpailutetun toiminnan arvioidun osuuden yksikön bruttomenoista. Selvityksen tulee sisältää myös perustelut muutoksille kilpailuttamisen käytössä ja kilpailutilanteessa.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt 11.2.2008 (170 §) kaupungin oman toiminnan kilpailuttamisen periaatteet.

16.3.2009

Kaupunginhallitus päätti 17.11.2008 (1361 §) kehottaa kaikkia lauta- ja johtokuntia tekemään esityksensä tukipalveluiden kilpailuttamisen jatkosta 31.3.2009 mennessä.

7.6

Pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyö

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.12.2008 pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyösopimuksen vuosille 2009–2012. Sopimuksen mukaisesti pääkaupunkiseudun kaupunkien tavoitteena on kaupunkien välisen yhteistyön kehittäminen, sen tiivistäminen Helsingin seudun kuntien kanssa sekä edunvalvonta ja yhteistyö valtion suuntaan.

Yhteistyöllä edistetään lisäksi pääkaupunkiseudun hyvinvointipalvelujen parantamista ja palvelutuotannon tehostamista, parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä sekä kehitetään kaupunkirakennetta ja asuamista.

Myös pääkaupunkiseudun vesihuollon yhdistäminen ja joukkoliikenteen seudullisesta järjestämisestä vastaavan kuntayhtymän perustaminen 1.1.2010 alkaen hyväksyttiin valtuustossa 10.12.2008.

8

TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET

8.1

Kaupungin strategiaohjelma ja sen toteuttaminen

Kaupungin strategiaohjelma laaditaan valtuustokaudeksi 2009–12. Strategiaohjelma on kaupungin johtamisen pitkän tähtäyksen työväline, joka kertoo kaupungin kehittämisen suunnan. Strategiaohjelma laaditaan ja siitä päätetään valtuustokauden alussa.

Kaupunginhallituksen ehdotus (Khs 23.2.2009) kaupungin strategiaohjelmaksi vuosiksi 2009–2012 on tulossa kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi 15.4.2009. Strategiaohjelma on lähtökohtana valmisteltaessa vuoden 2010 talousarvioehdotusta ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2010–12 sekä muita valtuustokauden suunnitelmia ja toimenpiteitä. Strategiaohjelmassa esitetään kaupungin keskeiset tavoitteet ja kehittämiskohteet sekä tärkeimmät toimenpiteet valtuustokaudelle 2009–2012.

Strategiaohjelman toteuttamisen ja seurannan väline on kaupungin talousarvio. Strategiaohjelma esitetään vuosittain kaupungin talousarvion yleisperusteluosassa. Valtuustokauden aikana strategiaohjelmaa tarkistetaan, mikäli kaupungin toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä

16.3.2009

---

kaupungin toimintaan tai talouteen vaikuttavia muutoksia. Strategian tarkistamistarvetta arvioidaan vuosittain kaupunginvaltuuston talousarvioehdotuksen valmistelua koskevassa lähetekeskustelussa.

Virastot ja liikelaitokset valmistelevat keväällä talousarvioehdotuksensa lautakuntien ja johtokuntien päätettäväksi. Talousarvion laatimisen yhteydessä virastot, liikelaitokset ja tytäryhteisöt määrittelevät omassa strategiatyössään kaupungin strategiaohjelmasta johdetut oman toimialansa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuusto päättää talousarvion yhteydessä sitovista ja muista toiminnallisista tavoitteista.

Khs tulee täytäntöönpanopäätöksessään kehottamaan kaupungin lautakunta- ja johtokuntia sekä virastoja ja laitoksia ottamaan strategiaohjelman 2009–2012 linjaukset mahdollisuuksien mukaan huomioon jo vuoden 2009 toiminnassa. Khs tulee lisäksi täytäntöönpanopäätöksessään käynnistämään keskeisimpien toimenpiteiden valmistelun.

8.2

Toiminnan tavoitteet

Strategiaohjelmassa määritellään keskeiset strategiset tavoitteet, joihin pääseminen ja niissä edistyminen johtavat vision esittämään tavoitettiin. Jokaisen strategisen tavoitteen osalta on tunnistettu strategiset haasteet, joihin vastaamiseksi on määritelty kriittiset menestystekijät (34 kpl). Kriittisten menestystekijöiden toteutumisen arviointiin on määritelty arviointikriteeri tai mittari. Arviointikriteerejä tai mittareita voi olla useampia. Menestystekijöiden toteutumiseksi strategiaohjelmassa määritellään keskeiset toimenpiteet.

Kriittisten menestystekijöiden arviointikriteerejä ja toimenpiteitä tarkennetaan virastojen ja liikelaitosten vuosittaisessa talousarvion valmistelun yhteydessä tehtävässä strategia- ja suunnittelutyössä.

Strategiaohjelman kaupunkitasoisen toteutuksen ja seurannan mittarit ovat kaupungin suorituskykymittarit. Mittariston neljä tasoa ovat

- Strategiset tavoitteet (ehdotuksessa 11 kpl)
- Kriittisten menestystekijöiden (ehdotuksessa 34 kpl) arviointikriteerit ja mittarit
- Virastojen ja liikelaitosten sitovat toiminnalliset (n. 100 kpl) ja taloudelliset tavoitteet sekä tytäryhteisöjen tavoitteet

Kaupunkitason strateginen tavoite tai kriittisen menestystekijän mittari voi samanaikaisesti olla jonkin viraston tai liikelaitoksen sitova tavoite. Sitovuudesta päätetään talousarviokäsittelyssä.

Kaupungin strategia on suuren konsernin strategiana yleinen. Strategian tarkentaminen tapahtuu vuosittaisen talousarvioprosessin kautta. Vi-

16.3.2009

---

rastot ja liikelaitokset valmistelevat keväällä talousarvioehdotuksensa lauta- ja johtokuntien päätettäväksi. Talousarvion laatimisen yhteydessä virastot, liikelaitokset ja tytäryhteisöt määrittelevät omassa strategia työssään kaupungin strategiaohjelmasta johdetut oman toimialansa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuusto päättää talousarvion yhteydessä sitovista ja muista toiminnallista tavoitteista.

Valtuuston hyväksymät **strategiset tavoitteet** osoittavat toiminnan suunnan.

Kaupungin strategiaohjelmasta johdetut **sitovat toiminnalliset tavoitteet** kuvaavat vaikuttavuuden, laadun tai palvelutason tavoitteet ja mittarit. Talousarvioehdotuksissa lautakunnat esittävät ehdotuksen valtuuston päätettäväksi sitoviksi toiminnallisiksi tavoitteiksi. Sitovien toiminnallisten tavoitteiden määrittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tavoite ohjaa toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan. Osan tavoitteista tulee ohjata toimintaa virastojen ja liikelaitosten toimialarajat ylittävien haasteiden ratkaisemiseen

Kaupungin strategioista tai toimialan ja tehtävän erityispiirteistä johdetut **muut toiminnalliset tavoitteet** ohjaavat määrärahan käyttötarkoitusta, palvelukykyä tai toiminnan kehittämistä.

Lisäksi on korostettava toiminnallisten tavoitteiden ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa sekä niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan vuosiksi 2010–2012:

- 1 Yleisperustelut toiminnan keskeisistä lähtökohdista (strategiaperusta, keskeiset muutokset), toiminnan arvot ja visio tai toiminta-ajatus tiivistetysti
- 2 Strategiat tai toimintalinjat taloussuunnitelmakaudeksi 2010–2012 sovittaen ne kaupunginvaltuuston hyväksymään strategiaohjelmaan
- 3 Talousarviotavoitteet vuodeksi 2010, sitovat ja muut tavoitteet sekä niitä kuvaavat mittarit tai tunnusluvut
  - toiminnalliset tavoitteet; tehtäväkohtaisesti asetettu vaikuttavuutta, laatua, palvelutasoa, määrärahan käyttötarkoitusta, palvelukykyä ja toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite

16.3.2009

- mittarina esim. palvelutaso, laatu asiakkaalle, prosessin laatu, tuotteen/palvelun loppuominaisuuden laatu, toiminnan kehittämistä tai sen käynnistämistä kuvaava toimenpide
- määrätavoitteet; palvelun tai toiminnan määrää tai kapasiteettia ilmaiseva tavoitetilä
  - mittarina esim. toiminnan tuotoksen määrä
- taloudellisuustavoitteet; tuottavuus ja yksikkökustannustavoite
  - mittarina esim. tuottavuus, resurssien määrä, toimintakapasiteetin määrä

Kuva 2. Tavoitteiden seurantamittarit eri tasoilla

Tavoitetaso	Päätätjä	Väline	Mittarit ja seuranta
Strategiataso	Valtuusto	Strategiaohjelma	<ul style="list-style-type: none"> • Strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät • Vaikuttavuusmittarit: valtuustokausi • Sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: arviointikertomus vuosittain, seurantaraportti 4krt/vuosi
Toimialataso	Valtuusto	Talousarvio	<ul style="list-style-type: none"> • Sitovat ja muut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: seurantaraportti 4krt/vuosi
Virasto, liikelaitos ja tytäryhteisö	Lauta- ja johtokunta	Tulosbudjetti	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnalliset tavoitteet: tulokortti, tulospalkkiojärjestelmä, asiakastytyväisyys, ympäristöraportointi, työhyvinvointi • Taloudelliset tavoitteet: kuukausittainen tai reaaliaikainen seuranta
Osasto	Lautakunta, esimies	Tulosbudjetti	<ul style="list-style-type: none"> • Osaston toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: tulokortti, tulospalkkiojärjestelmä
Työntekijä	Esimies	Toimenkuva, kehityskeskustelu	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtaiset tavoitteet: työsuorituksen arviointi

16.3.2009

8.3 Käyttötalous

8.3.1 Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut

Hallintokunta valmistelee ehdotuksen talousarviokirjaan painettavista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan ja suoritetaulukko-osan.

Tuottavuuden seurannassa virastojen ja liikelaitosten tulee huolehtia tuottavuuslaskennan oikeellisuudesta ja annettujen tietojen yhdenmukaisuudesta. Tuottavuusindeksiä laskettaessa menoissa ovat mukana myös poistot ja työllistettyjen kustannukset. Tuottavuuden kehitys esitetään indeksisarjana vuosilta 2008–2012 siten, että vuoden 2007 tuottavuusindeksiluku on 100.

Asukaskohtaisten tunnuslukujen laskennassa käytetään seuraavia lukuja:

1.1.2007	564 521
1.1.2008	568 531
1.1.2009	577 205
1.1.2010	579 986
1.1.2011	583 446
1.1.2012	586 970

Talousarviokirjaan sisällytettävä enintään viisi sivua pitkä **perustelutekstiehdotus, joka on tehtävä liitteessä 2 esitetyn perustelutekstin rakenteen mallin mukaisesti ja esittäen vain hallintokunnan toiminnan kannalta tärkeimmät asiat, on vietävä lauta- tai johtokunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.**

Ehdotukset perusteluteksteistä suoritetaulukoiheen on toimitettava sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa (**ei pdf:nä**) talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

8.3.2 Menot

Menot ja tulot lukuun ottamatta verotuloja budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain.

Malli talousarvio- ja taloussuunnitelmataulukosta on liitteenä 3.

16.3.2009

8.3.2.1

Ehdotuksissa käytettävä hintataso

Sekä talousarvio että -suunnitelma laaditaan vuoden 2010 rahanarvoon.

Aikaisempien vuosien taloutta koskevia tietoja ei muuteta laatimisajankohdan hintatasoon, vaan ne ilmoitetaan nimellisarvossaan.

Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa 8.4 Henkilöstö.

Sisäiset tilavuokrat

Tilavuokria tarkistetaan vuokrasopimusten mukaisesti. Koko kaupungin tasolla on varauduttu vuokramenoissa keskimäärin 1,0 %:n kasvuun.

Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen hallintokuntien talousarvioehdotuksissa ja ne tullaan myös esittämään vuoden 2010 talousarvion käyttötalousosan taulukoissa.

Muut

Sisäisten palvelujen yksikköhinnoista/palvelumaksuista on neuvoteltava etukäteen talous- ja suunnittelukeskuksen kanssa.

Liikelaitokset ja hallintokunnat, joiden sisäisiä yksikköhintoja/palvelumaksuja hallintokunnat tarvitsevat ehdotuksia laatiessaan, toimittavat tiedot välittömästi niiden valmistuttua hallintokunnille ja Tasken taloussuunnitteluosastolle.

Hintatason muutos

Hintatason muutosta (1,0 %) vuodesta 2009 vuoteen 2010 käytetään arvioitaessa muita kuin henkilöstö- ja investointimenoja.

8.3.2.2

Vakuutusrahastomaksu

Vakuutusrahastomaksun suuruus on yksi promille viraston vakuuttamattoman poistonalaisen pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta. Liikelaitosten osalta vakuutusrahastomaksu on viimeksi kuluneiden viiden vuoden keskiarvo laitokselle maksetuista vakuutusrahastokorvauksista, kuitenkin vähintään yksi promille vakuuttamattoman poistonalaisen pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta. Talousarvioehdotuksessa vakuutusrahastomaksu esitetään erikseen menolajin Muiden palvelujen ostot perusteluissa.

16.3.2009

Vakuutusrahastomaksun laskentaperusteista ja maksutavasta päättää kaupunginjohtaja. Vakuutusrahastomaksua ei makseta maa- ja vesiomaisuudesta, pysyvien vastaavien aineettomien hyödykkeiden eikä yleisessä käytössä olevasta omaisuudesta.

8.3.2.3

Arvonlisävero

Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja –suunnitelmaan pääsääntöisesti ilman arvonlisäveroa. Myyntihintoihin sisältyvää arvonlisäveroa ei esitetä tuloarviossa.

8.3.2.4

Luottotappiot

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston mukaan saamisten luottotappioita ei voida kirjata tulon vähennyksenä. Tästä syystä hallintokunnat varaa- vat talousarvioehdotuksessaan määrärahan luottotappioita varten, mikäli talousarviovuonna arvioidaan syntyvän luottotappiota. Saamisten luottotappiot budjetoidaan muihin menoihin.

8.3.2.5

Jäsenmaksut

Kvsto on kehottanut Khta nykyistä paremmin valvomaan kaupungin etua järjestöissä, joiden tuloista Helsingin maksamat jäsen- ym. maksut muodostavat merkittävän osan. Virastojen ja liikelaitosten tulee talousarvioehdotustaan laatiessaan arvioida ao. hallintokunnan kannalta jäsenyyden tarkoituksenmukaisuutta ja siitä koituvia etuja verrattuna jäsenyyden aiheuttamiin velvoitteisiin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota järjestöjen jäsenyyksistä kaupungille jäsenmaksujen lisäksi aiheutuviin menoihin. Arvion perusteella tulee tarvittaessa tehdä esitys esim. eroamisesta järjestöstä.

Hallintokunnat budjetoivat omiin talousarvioihinsa niiden järjestöjen jäsenmaksut, joihin kaupunki on hallintokunnan esityksestä Khn päätöksellä liittynyt. Jäsenmaksuliitettä varten hallintokunnat lähettävät tiedot järjestöjen jäsenyydestä jäsenmaksuineen talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

Kaupunginhallitus päättää edelleen liittymisestä järjestöihin viraston tai liikelaitoksen esityksestä. Esityksissä tulee selvittää perusteellisesti, mitä hyötyä kaupungille on kuulumisesta kyseiseen järjestöön ja saako kaupunki järjestön toimintaan osallistumisesta riittävän vastineen siitä aiheutuville kustannuksille.

Järjestöistä eroamisesta voi päättää viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Päätöksestä on toimitettava ilmoitus ao. järjestölle ja päätösluettelonote talous- ja suunnittelukeskukselle.

16.3.2009

8.3.2.6

Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta (sponsorirahan käyttö)

Hallintokunnat, joilla on talousarviossa varattu määräraha ulkopuolisin varoin rahoitettua toimintaa varten, merkitsevät talousarvioehdotukseensa tästä toiminnasta arvioidut menot vakiomenolajeille. Perusteissa esitetään menolajeittain ulkopuolisin varoin rahoitetun toiminnan osuus. Vastaavan suuruinen tulo merkitään tulotilille "Muut tulot, Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta".

8.3.3

Tulot

Luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista on toimitettava talousarvioehdotuksen liitteenä. Luettelossa esitetään kunkin maksun ja taksan vahvistamisperusteet, viimeinen vahvistamispäätös ja osuus vastaavista yksikkökustannuksista.

Kvsto hyväksyi vuoden 2009 talousarvion vahvistamisen yhteydessä mm. seuraavan taloudenhoitoa koskevan ponnen:

- 2) Niiden maksujen, joista ei ole erikseen päätetty, yleisinä perusteina noudatetaan omakustannushinnan mukaista taikka viranomaisen päättämää alempaa taksaa

Valtionosuudet

Käyttötalouden valtionosuudet merkitään talousarvion ja taloussuunnitelman tuloslaskelmaosaan.

Investointimenoilla suoritettavia töitä ja hankintoja varten saatavat valtionosuudet ja –avustukset, jotka esitetään talousarvioehdotuksen yhteydessä erikseen, merkitään investointiosaan.

Valmistus omaan käyttöön

Jos hallintokunnan käyttötalouden määrärahoihin sisältyy menoja, jotka kohdistetaan edelleen investointeihin, kohdistus merkitään hallintokunnan käyttötalouden talousarvioehdotuksessa tuloksi tulolajille Valmistus omaan käyttöön.

8.3.4

Poistot

Virastot ja liikelaitokset ovat arvostaneet kaupungin pysyvien vastaavien hyödykkeet 1.1.1997 Kvston 18.9.1996 (asia 6) tekemän päätöksen mukaisesti. Samalla Kvsto hyväksyi Helsingin kaupungin poistosuunnitelman. Lautakunnat oikeutettiin vahvistamaan virastojen ja liikelaitosten tarkemmat poistosuunnitelmat em. suunnitelmassa esitettyjen poistoaikojen rajoissa.

16.3.2009

Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot.

Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

8.3.5 Erilliskysymykset

Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Tiukkenevassa taloustilanteessa innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa olemassa olevien palvelujen ja erityisesti käyttäjien kannalta tärkeimpien sekä hallintokuntien toiminnan ja taloudelliselta volyymilta suurimpien peruspalvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseen. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toiminnan uudistamiseen. Uusien palveluiden luomiseen tai nykyisten palvelujen laajentamiseen tähtäviä kehittämishankkeita ei käynnistetä.

EU-hankkeet

EU-hankkeesta aiheutuvat kaikki menot sisällytetään ao. hallintokunnan talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta saatavalla avustuksella (bruttoperiaate). Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että myös hankkeen partnereille jaettavat EU-tuet sisällytetään talousarvioon silloin kun itse toimitaan koko hankkeen hallinnoijana. EU:n avustus budjetoidaan tulotilille "Tuet ja avustukset" ja EU-hankkeen menot vakiomenolajeille. Mikäli hanke saa EU-tuen lisäksi rahoitusta valtiolta tai muulta rahoittajalta, budjetoinnissa toimitaan saman periaatteen mukaisesti.

Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai joihin sellainen on saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

EU-hankkeista, myös investointihankkeista, tehdään erillinen selvitys, josta ilmenee hankkeen yleispiirteinen sisältö ja kustannusarvio menolajeittain sekä rahoitus. Selvitys on liitettävä talousarvioehdotukseen. EU-hankkeet on mainittava erikseen käyttösuunnitelmissa.

Johtosäännön mukaan kaupunginjohtaja päättää kaikkien virastojen ja liikelaitosten osalta EU-hankkeiden hausta. Tämä koskee kaikkia EU-rahoitteisia hankkeita, olipa kaupunki siinä itse päähakijana tai partne-

16.3.2009

---

rina. Päätösmenettelyyn tulee varata riittävästi aikaa ja talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosaston EU-suunnittelijaan tulee olla yhteydessä jo hankesuunnittelun alkuvaiheessa, jotta hankeen käsitellyn aikatauluista ja päätökseen tarvittavista asiakirjoista voidaan sopia. Lisätietoja päätösmenttelystä ja mahdollisista rahoituskanavista voi tiedustella taloussuunnitteluosaston EU-suunnittelija Mirja Eklundilta puh. 310 36571 tai sähköpostitse mirja eklund@hel.fi

Kehittämisprojektien on arvioitava työn tuloksia vuotta ennen niiden päättymisajankohtaa, jotta voidaan pohtia, mikä osa kehittämistyöstä olisi järkevää siirtää kaupungin omaan toimintaan ja mikä osa voi jatkua muuna toimintana.

Tietotekniikan ja sähköisen asioinnin hankkeet

Kaupungin tietotekniikan hyödyntämistä ohjataan ja sen voimavaroja suunnataan kaupunginhallituksen hyväksymän tietotekniikkastrategian avulla. Talous- ja suunnittelukeskuksen tietotekniikkaosasto huolehtii tietotekniikan hyödyntämisen ohjauksesta kaupunginhallinnossa. Tietotekniikkastrategian toimeenpanoa ohjaa tietotekniikkastrategian ohjausryhmä.

Hallintokuntien tulee esittää talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana kaupungin tietotekniikkastrategiaa toteuttava tietotekniikan ja sähköisen asioinnin hankeohjelma. Tarkemmat ohjeet hankeohjelman toimittamisesta ja pyydettävistä tiedoista toimitetaan erikseen. Hallintokuntakohtaisista esityksistä kootaan kaupungin hankeohjelma. Hankeohjelma toimii perusteena resurssien suuntaamiselle ja määrärahojen varaamiselle talousarvioon.

Hankeohjelmaa laadittaessa on otettava huomioon, että hallintokuntien on noudatettava kaupunkitasoisia tietotekniikka- ja verkkopalvelustrategioita, arkkitehtuureja ja standardeja sekä käytettävä kaupungin yhteisiä tietojärjestelmiä ja yhtenäistä tietoteknistä infrastruktuuria.

Virastoille ja liikelaitoksille lähetetään erikseen kirje keskitettyjen palvelujen virastoille ja liikelaitoksille aiheutuvista kustannuksista vuonna 2010.

Ympäristöasioiden hallinta ja seuranta

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 12.6.2002 kestävän kehityksen toimintaohjelman, joka sisältää seitsemän päätavoitteen lisäksi 21 ohjelmateemaa, joissa kuvataan koko kaupungin hallinnon kattavia toiminta-alueita päätavoitteiden saavuttamiseksi. Useimpien tavoitteiden aikatahtäin on vuosi 2010.

16.3.2009

Kaupunginhallitus hyväksyi 11.2.2008 Pääkaupunkiseudun ilmastostrategian vuoteen 2030. Ilmastostrategian mukaan kaupunkien on toimitava esikuvana kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. Helsingin kaupunki laatii vuoden 2009 aikana ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen varautumisen toteutussuunnitelman.

Tärkeimpiä keinoja virastoilla ja liikelaitoksilla on ympäristöä koskevien toiminnallisten tavoitteiden asettaminen toimintasuunnitelmakaudelle 2010–2012. Ne voivat liittyä esimerkiksi hallintokuntien ympäristöjärjestelmiin tai olla virastojen ja liikelaitosten yhteisiä tavoitteita. Ympäristöä koskevia mitattavia seuranta- ja arviointitapoja tulee edelleen kehittää omalla hallinnonalalla.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti vuodelta 2010 laaditaan ympäristökeskuksessa hallintokuntien ympäristöä koskevien selvitysten ja ympäristöraporttien perusteella. Vastuu tiedon tuottamisesta kuuluu hallintokunnille. Liikelaitokset laativat erillisen ympäristö- tai yhteiskuntavastuun raportin vuodelta 2010 omalta hallinnonalaltaan. Tytäryhteisöjen ympäristöraportointia kehitetään osana vuosittaista tytäryhteisöjen toiminnan raportointia.

Tuottavuuden parantaminen

Strategiaohjelmaehdotuksessa vuosille 2009–2012 on palvelutuotannon vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen asetettu keskeiseksi tavoitteeksi. Palveluiden uudistamisen ja tuottavuuden parantamiseksi on maan hallituksen politiikkariihen kannanotossa (24.2.2009) esitetty toimenpide-ehdotuksia suurimmille kunnille.

Talousarvion perustelutekstin rakenteen malliin (liite 2) on lisätty kohta tuottavuutta edistävät toimenpiteet. Kaikkien hallintokuntien tulee talousarvion perusteluissaan esittää palvelujen tuottavuutta ja vaikuttavuutta lisäävät keskeiset toimenpiteet. Lisäksi tulee esittää konkreettiset tavoitteet toimenpiteiden henkilöstövaikutuksista sekä kustannuksia vähentävistä ja vaikuttavuutta parantavista tuloksista taloussuunnitelmakaudella. Toimenpiteissä tulee keskittyä käyttäjien kannalta keskeisiin palveluihin sekä hallintokunnan toiminnan ja talouden volyyymilta merkittävimpiin palveluihin. Tuottavuutta lisäävät toimenpiteet on koordinoitava henkilöstösuunnitelmien kanssa (laatimisohjeiden kohta 8.4 Henkilöstö).

Esitysmuotona on lyhyt perusteluteksti, muutama keskeinen tuottavuutta parantava toimenpide, kustannus- ja henkilöstövaikutusten tavoitteet sekä arvio vaikutuksista palvelukykyyn.

16.3.2009

Talous- ja suunnittelukeskus tilaa Oiva Akatemialta virastoille ja liikelaitoksille maksutonta taloushallinnon ja laadun kehittämisen koulutusta sekä perustason tietotekniikkakoulutusta. HEP-materiaali on myös maksutonta. Vuonna 2010 virastoja ja liikelaitoksia veloitetaan varatuista mutta käyttämättä jätetyistä maksuttoman koulutuksen valmennuspäivistä.

Tuottavuuden mittaamisen parantamiseksi kaupungin tuottavuuslaskenta ohjeistus uusitaan. Tavoitteena on, että virastoilla ja laitoksilla on toiminnassa oleva, kaikki organisaatiotasot kattava, tuottavuuden mittaamistapa.

Laatutyössä painottuvat taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävien toimintatapojen/menetelmien systemaattinen käyttäminen ja kehittäminen. Kehittämistyötä on syytä tukea nopean palkitsemisen keinoin sekä kehittämistoiminnan ohjeissa mainituilla palkitsemiskeinoilla: rationalisointipalkkio, projektipalkkio tai tulospalkkio.

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Riskienhallinta on osa strategia- ja talousarvioprosessia sekä toiminnan suunnittelua. Riskienhallinta varmistaa asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja talousarvion toteutumista. Se edistää kaupungin hallinnon tuloksellisuutta puuttamalla toimintaa ja tavoitteita uhkaaviin tekijöihin ennakoivasti. Riskienhallinta edellyttää toimintaympäristön ja uhkatekijöiden riittävää analysointia ja arviointia. Riskienhallinnan avulla kyetään myös löytämään ja hyödyntämään uusia mahdollisuuksia.

Sisäinen valvonta osana riskienhallintaa varmistaa toiminnan tuloksellisuutta, tehokkuutta ja jatkuvuutta, raportoinnin ja tiedon luotettavuutta, resurssien ja omaisuuden turvaamista sekä lainsäädännön ja ohjeiden noudattamista. Riskienhallinta ja sisäinen valvonta ovat hyvän hallinnon edellytyksiä, osa johtamista, toiminnan ohjausta ja palvelujen laadukkuuden varmistamista.

Riskienhallintaa kaupungilla ohjaavat riskienhallinnan yleisohje (Heli-intra: Khs 15.4.2002, 548 §, ohje) ja riskienhallinnan toimintaohje (Heli-intra: Kj 26.6.2002, 57 §, ohje) sekä sisäisen valvonnan yleisohjeen (Heli-intra: Khs 15.10.2007, 1305 §, ohje). Sisäisen valvonnan selonteon laatimisohteet on annettu tilinpäätösohjeistuksessa. Lisäksi riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta on voimassa, mitä kaupungin johtosäännöissä ja taloussäännössä niistä on päätetty.

Kaupungin riskienhallinnan yleisohjeen mukaan vastuu riskienhallinnan järjestämisestä virastoissa ja liikelaitoksissa kuuluu virastopäällikölle. Virastot ja liikelaitokset huolehtivat toimintojensa ja yksiköidensä katta-

16.3.2009

---

vasta riskien arvioinnista. Virastojen ja liikelaitosten tulee laatia ja päivittää tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien poistamiseksi tai pienentämiseksi hyväksyttävälle tasolle. Suunnitelmien tulee sisältää myös toimenpiteet vahinkojen varalle ja korjaavat toimenpiteet vahinkojen sattuessa. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan kehittämisen edellyttämät hankkeet tulee sisällyttää toimintasuunnitelmaan ja kustannukset tulee huomioida talousarvioehdotuksessa. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan onnistumista seurataan osana toiminnan tulokellisuuden seuranta. Niiden tilasta raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä sisäisen valvonnan selontekoasiakirjassa, jonka tulee sisältää myös tiedot merkittävistä riskeistä.

Kaupunginjohtajan (Kj 10.10.2007, 76 §) nimeämä riskienhallinnan koordinaatioryhmä ohjaa ja valvoo virastojen ja liikelaitosten riskienhallintaa. Ryhmä edistää toimintatapoja, joilla riskienhallinta kytketään selkeästi osaksi strategia- ja talousarvioprosessia, raportointia ja seuranta sekä virastotasolla että kaupunkitasolla. Ryhmä toimii foorumina, jossa keskustellaan poikkihallinnollisesti ja yli organisaatorajojen vaikuttavista uhkatekijöistä, riskeistä ja toimenpiteistä. Ryhmä kokoaa kokonaisnäkemyksiä kaupunkitasolla merkittävistä riskeistä. Koordinaatioryhmä järjestää riskienhallinnan koulutusta ja laatii ohjeistusta yhdenmukaistamaan riskienhallintaa koko organisaatiossa.

Talousarvion terveysvaikutusten arviointi

Terveyskeskus on valmistellut hallintokuntien käyttöön ”Päätösesitysten valmistelu ja nopea terveysvaikutusten arviointi” –ohjeen. Johtajisto päätti (12.3.2008, 24 §), että em. ohjetta noudatetaan aina päätösesitysten valmistelussa.

8.4 Henkilöstö

Kaupunginhallituksen ehdotus (Khs 23.2.2009) kaupungin strategiaohjelmaksi vuosiksi 2009–2012 on tulossa kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi 15.4.2009. Strategiaohjelmaan sisältyy henkilöstöstrateginen osuus. Hallintokuntien tulee ottaa huomioon strategiaohjelman henkilöstöä koskevat linjaukset ja toimenpiteet valmisteltaessa vuoden 2010 talousarvioehdotusta ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2010–2012.

Kaupungin palveluksessa oli tammikuussa 2009 noin 39 000 henkilöä. Hallintokuntien tulee palvelutuotannon vaikuttavuutta lisäämällä, toimintaprosesseja kehittämällä, ydinprosesseihin keskittymällä ja sähköisiä palveluja lisäämällä hillitä henkilöstömäärän kasvua. Samanaikaisesti on haasteena eläköitymisen lisääntyminen ja palvelutuotannon jatkuvuuden ja laadun turvaamisen kannalta riittävän uuden henkilöstön rek-

16.3.2009

---

rytointi. Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on näiden haasteiden tasapainoinen ratkaisu.

Kaupungin nykyisiin toimintoihin, tuotantotapaan ja tehokkuuteen perustuva laskennallinen henkilöstötarve on tulevan viiden vuoden aikana kaikkien eläkkeelle lähtevien osalta yhteensä noin 6 500 henkilöä eli noin 1 300 henkilöä vuodessa. Arvio muusta vaihtuvuudesta on tulevan viiden vuoden ajalla lähes samaa tasoa: yhteensä noin 6 400 henkilöä eli lähes 1 300 henkilöä vuodessa.

Palvelutuotannon vaikuttavuutta ja tuottavuutta parantamalla sekä toimintaprosesseja kehittämällä pyritään tehostamaan henkilöstöressurssien käyttöä noin 3 %:lla vuodessa. Toiminnassa pyritään kaupungin henkilöstöressurssien 8 % vähennykseen (n. 3 100 henkilöä) kolmessa vuodessa. Tämä merkitsee kaupunkitasolla n. 1200 henkilön vähennyistä vuodessa taloussuunnitelmakauden kahtena ensimmäisenä vuotena. Samalla on kyettävä vuositasolla rekrytoimaan arvioiden mukaan noin 1 400 henkilöä kaupungin palvelukseen palvelutuotannon turvaamiseksi.

Hallintokuntien henkilöstösuunnitelmien vuosiksi 2010–2012 tulee perustua vaikuttavuuden lisäämiseen ja toimintaprosessien uudistamiseen siten, että henkilöstöressurssien käyttö tehostuu esitetyllä tavalla. Henkilöstösuunnittelussa tulee lisäksi kiinnittää strategisten linjausten mukaisesti erityistä huomiota siihen, että palvelutuotannon jatkuvuuden tarvittavissa, silti jatkuvasti suurenevissa, rekrytoinneissa onnistutaan.

8.4.1

Työhyvinvointitoiminta

Kukin virasto ja liikelaitos vastaa itse henkilöstönsä työsuojelua ja työhyvinvointia turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ennaltaehkäisevän sekä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet perustellaan samalla tavoin kuin muutkin määrärahatarpeet. Henkilöstökeskuksen käytössä olevista määrärahoista rahoitetaan koko henkilöstöä koskevia hankkeita sekä työsuojeluun ja työhyvinvointiin liittyvää kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Kuntoremontti- ja vastaava toiminta budjetoidaan keskitetysti henkilöstökeskuksen määrärahoiksi. Kuntoremonttitoimintaa hoidetaan yhteistyössä työterveyskeskuksen kanssa.

Henkilöstökeskuksen talousarvioon varataan määräraha erikseen päätettävien työhyvinvointihankkeiden aiheuttamiin menoihin. Työhyvinvointimäärärahan käyttöä ohjataan henkilöstökeskuksen johdolla viras-

16.3.2009

---

tojen ja liikelaitosten sekä henkilöstön edustajien yhteistyöryhmässä. Valmistelussa otetaan huomioon henkilöstöraportissa esitettävät henkilöstön työhyvinvointitoimintaa koskevat johtopäätökset.

8.4.2

Koulutus- ja konsultointipalvelut

Vuoden 2009 alussa aloitti toimintansa Oiva Akatemia kaupungin liikelaitoksena, joka tarjoaa kehittämis-, koulutus- ja konsultointipalveluita maksullisena hallintokunnille ja konsernin tytäryhteisöille. Koko kaupungille strategisesti keskeisten palveluiden tilaajana toimii keskushallinto, jolloin palvelut voidaan rahoittaa myös keskitetysti.

Hallintokuntien tulee varata määrärahat talousarvioehdotuksiinsa koulutus- ja konsultointipalvelujen ostoon Oiva Akatemialta ja mahdollisilta ulkopuolisilta toimijoilta.

8.4.3

Palkat

Nykyisen kunta-alan sopimuksen sopimuskausi alkoi 1.10.2007 ja päättyy 31.1.2010. Tehy ry:n jäsenten palkkaus määräytyy ajalla 19.11.2007 – 31.12.2011 Kunnallisen työmarkkinalaitoksen ja Tehy ry:n allekirjoittaman erillisen pöytäkirjan mukaan. Talousarvioehdotukseen palkat lasketaan voimassa olevien palkkojen perusteella kohdassa 8.4.6 Palkkojen laskenta esitetyn mukaisesti.

Tulospalkkiot

Kaupungin tulospalkkiojärjestelmät ovat yhteisten periaatteiden mukaisesti omarahoitteisia, joten tulospalkkioiden maksatukseen ei varauduta erikseen talousarviossa.

Henkilöstökorvaukset

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin Palkat alalajilla Henkilöstökorvaukset.

Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jakсотus

Hallintokunnat, liikelaitoksia lukuun ottamatta eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jakсотuksen muuttosta varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 1 14 04.

16.3.2009

8.4.4

Sosiaalivakuutusmaksut

Kuntatyönantajan sairausvakuutusmaksua varten varataan 2,0 % palkka- ja palkkiomäärärahoista. Muihin sosiaalivakuutusmaksuihin varataan työttömyysvakuutusmaksua varten 2,7 % ja työtapaturmavakuutusmaksua varten 0,7 % palkoista.

8.4.5

Eläkkeet

KuEL- eläkemaksut

Vuoden 2010 talousarvioehdotukseen virastojen ja liikelaitosten tulee varata KuEL- eläkemaksuihin määräraha, joka on kaikilla virastoilla ja liikelaitoksilla 27,84 prosenttia maksetuista KuEL-palkoista.

Määräraha sisältää työnantajan palkkaperusteisen eläkemaksun, eläkemenoperusteisen maksun ja varhaiseläkemenoperusteisen maksun.

Palkkaperusteinen työnantajan eläkemaksu on 15,5 % maksetuista palkoista. Eläkemenoperusteinen maksu, 10,6 % maksetuista palkoista, muodostuu kaupungin palveluksen perusteella ennen vuotta 2005 kertyneistä, maksussa olevista eläkkeistä. Varhaiseläkemenoperusteinen maksu perustuu työkyvyttömyys-, työttömyys- ja yksilöllisten varhaiseläkkeiden sekä kuntoutustukien yhteenlaskettuihin eläkemenoihin. Maksu on 1,74 % maksetuista palkoista.

VaEL- eläkemaksu

VaEL- eläkemaksua varten varataan 21,65 %. VaEL:n piiriin kuuluu lukion ja peruskoulun opettajia sekä muuta henkilökuntaa, joilla on oikeus saada eläke valtion varoista.

Lisätietoja antaa henkilöstökeskuksessa Leena Mattheiszen, puh. 310 37963.

Kaupungin maksamat eläkkeet

Kaupungin maksamat eläkkeet (=omasta eläkesäännöstä johtuvat) budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 4 52 09.

16.3.2009

8.4.6

Palkkojen laskenta

Palkkamenot lasketaan vain tarvittavan henkilöstön osalta, joten tyhjiille vakansseille ei varata määrärahoja. Tyhjät vakanssit tulee esittää lakautettaviksi.

Vakinaisen henkilökunnan palkkojen laskentaan voidaan edelleen käyttää vakanssirekisteriä, jonka käyttöön liittyvät tekniset ohjeet sisältyvät VAKAT-käsikirjaan. eHEVY-ohjelmistoa voidaan myös käyttää vakinaisen henkilökunnan palkkojen laskentaan.

Vakanssirekisterissä käytetään palkkojen laskentaan voimassa olevia palkkoja (tämän palkkasumman tulee olla ilman 1.5.2009 voimaan tulevaa samapalkkaisuuserää, 0,5 %, ja paikallista järjestelyerää, 0,3 %). Palkkasummasta vähennetään tarpeettomiksi käyneiden avoimien vakanssien palkat ja Khn henkilöstöä koskevan kannanoton mukaiseen henkilöstövähennykseen liittyvien vakanssien palkat. Uusia vakansseja ei tule esittää talousarvioehdotuksessa. Ehdotuksissa on esitettävä 1.1.2010 toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta siirrettävät vakanssit palkkamenoineen. Talous- ja suunnittelukeskuksen lähettämässä Excel-henkilöstö-menotaulukossa samapalkkaisuuserä (0,5%) ja järjestelyerä (0,3%) esitetään erikseen. Lomarahat (6 %) ja kunta-alan ja Tehyn sopimuksen kustannusvaikutus (2,4 %) vuodelle 2010 lasketaan automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

Hallintokuntien on varauduttava talousarvioehdotuksissaan mahdollisten kesätyöntekijöiden palkkamenoihin.

Hallintokuntien, myös kunnan liikelaitosten ja muiden nettobudjetoitujen yksiköiden, on tehtävä talousarvioehdotuksensa liitteeksi henkilöstöstä seuraavat luettelot tai esitykset:

8.4.7

Henkilöstöstä toimitettava aineisto

Talousarvioehdotuksen liitteiksi on toimitettava seuraavat henkilöstöä koskevat laskelmat ja selvitykset:

16.3.2009

Henkilöstömenolaskelma

Talousarvioehdotuksen liitteenä virastot ja liikelaitokset lähettävät henkilöstömenolaskelman, jossa ilmoitetaan kokonaisvakanssimäärä, niiden vakanssien määrä, joille palkat on laskettu, näiden palkat, muut palkkamenot sekä näistä aiheutuvat muut henkilösivumenot. Talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosasto lähettää hallintokunnille vakanssien ja henkilöstömenojen ilmoittamiseen käytettävät taulukot työkirjamuodossa, Excel 97 -taulukkona (vakat10.xls) sekä tarkemmat ohjeet erikseen.

Laskelma toimitetaan taloussuunnitteluosastolle (taske.tasu@hel.fi) sähköpostin liitetiedostona käyttäen Excel-taulukkolaskentaohjelmaa.

Laskelmassa esitetään myös vakinainen henkilöstömäärä henkilötyövuosina sekä hallintokunnan palveluksessa olevan työ-, projekti- sekä vastaavista määrärahoista palkatun henkilökunnan määrä vuositöajaksi laskettuna ja ryhmiteltynä erikseen kuukausipalkkaisiin ja tuntipalkkaisiin työntekijöihin.

Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta

Hallintosäännön (Kvsto 22.10.2003, 232 §) 11 §:n mukaan kaupungin hallitus päättää virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta lukuun ottamatta kaupunginjohtajan, apulaiskaupunginjohtajan sekä viraston tai liikelaitoksen päällikön viran perustamista ja lakkauttamista.

Uuden viran perustamisesityksen tekee lauta- tai johtokunta taikka viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Sama viranomainen, joka tekee viran perustamisesityksen, esittää viran lakkautettavaksi.

Jos virka on muutettu työsuhteiseksi tehtäväksi, virka tulee esittää lakkautettavaksi. Henkilöstökeskuksen Viran muuttamista ja tehtävänimikkeitä koskevat periaatteet -kirjeen (27.10.2003, kirje 40) mukaan esitys virkojen lakkauttamisesta on tarkoituksenmukaisinta tehdä seuraavan vuoden talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Hallintokunnat toimittavat edelleen esityksen niistä vakinaisista viroista, jotka voidaan lakkauttaa 1.1.2010. Viroista esitetään nimike ja vakanssinumero ja luettelo toimitetaan sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

16.3.2009

Selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty/siirretään hallintokunnalle muista hallintokunnista

Liitteeksi laaditaan selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty vuonna 2008 tai jotka vuonna 2009 siirretään hallintokunnalle toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta. Luettelossa on esitettävä nimike, vakanssinumero ja palkkaustiedot sekä mistä virastosta henkilö on siirretty/siirretään.

8.5

Investointiosa

8.5.1

Investointiehdotukset

Hallintokunnat tekevät ehdotuksen investointihankkeistaan talousarviovuodelle 2010 sekä vuosille 2011–2014.

Ne lauta- ja johtokunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen, tekevät omat hanke-ehdotuksensa tilakeskukselle, joka kokoaa rakentamishjelmaehdotuksen kaikista tilakeskuksen toteutukseen tulevista hankkeista ja esittää sen kiinteistölautakunnan kautta kaupunginhallitukselle.

Hallintokunnat varautuvat omien hankkeidensa aiheuttamiin vuokrameinonihin käyttötalousosassa tarveselvityksen mukaisten tai tilakeskuksen ilmoittamien vuokrien mukaisesti. Tilakeskus ilmoittaa rakentamishjelman mahdollisten muutosten aiheuttamat aikataulu- ja vuokramuutokset hallintokunnille viipymättä ja viimeistään heinäkuun loppuun mennessä.

Kaikista yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloittamis- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2009, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2009 sekä vuosien 2010–2014 arvioitu rahan tarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen. Määrärahavaraukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Investointiehdotuksen ottaminen talousarvioon edellyttää yleensä hankkeen sisällymistä voimassaolevaan taloussuunnitelmaan. Ellei näin ole, hankkeesta tulee vähintään olla käytettävissä tilahankkeiden käsittelyohjeiden (Khs 12.1.2009) tarkoittama tarveselvitys. Tarveselvityksen yhteenveto tulee ottaa ehdotuksen liitteeksi.

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin peruskorjaushankkeet ja ylläpitokustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet sekä uusien asuntoalueiden toteuttamiseksi välttämättömät hankkeet.

16.3.2009

Lähtökohtina tilahanke-ehdotuksien tekemiselle on otettava huomioon erityisesti seuraavaa:

Tilatarpeiden ilmaantuessa selvitetään ensin toiminnan järjestämismahdollisuudet kokonaan ilman tilajärjestelyjä ja sen jälkeen olemassa olevien kaupungin tilojen käyttömahdollisuus yhdessä kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa. Hallintokunnat eivät vuokraa muita kuin kaupungin omistamia tiloja.

Kaupungin reuna-alueilla on lisäksi otettava huomioon tilojen yhteiskäyttömahdollisuudet yli kuntarajojen pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan tarkoittamalla tavalla.

Myös tilahankkeiden käyttötalousvaikutukset on selvitettävä ja otettava huomioon käyttömenoissa.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukseen sisällytettävien rakennushankkeiden valmisteluajataulu on esitetty ohjeiden kohdassa 9.

8.5.2

Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2010 ja vuosille 2011–2014 edellisen kohdan mukaisesti. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

8.5.3

Kunnallistekniikan rakentaminen

Kunnallistekniikan rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeiksi katsotaan yhtä kaupunginosaa tai osa-aluetta koskevat järjestelyt kuitenkin siten, että kaikki yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) työkohteet tulee erotella omiksi hankkeikseen ao. kaupunginosan yhteydessä. Uusien asunto- ja työpaikka-alueiden investoinnit tulee esittää myös alueittain.

8.5.4

Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Kunnan pysyviä vastaavia ovat tulon tuottamisen tarkoituksesta riippumatta aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, jotka vaikuttavat jatkuvasti tuotannontekijöinä useana tilikautena sekä toimialasijoittamisen osakkeet ja osuudet ja muut sijoitukset (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta). Pysyvien vastaavien hyödykkeet hankitaan investointiosan määrärahoilla.

16.3.2009

Jos hyödykkeen arvonlisäveroton hankintahinta alittaa 15 000 euroa (pienhankinta), voidaan hankintameno¹ kirjata kokonaisuudessaan hankintatilikauden kuluksi. Hankinta tehdään tällöin käyttötalousosan määrärahoilla.

Jos kerralla hankitaan useampia alle 15 000 euron arvoisia hyödykkeitä, jotka yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja yhdessä ylittävät 15 000 euron rajan, on näissä tapauksissa kysymyksessä pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankinta. Nämä hankitaan investointiosan määrärahoilla ja aktivoidaan taseeseen.

Rakennusten korjausten, myös ulkopuolisiin vuokratiloihin tehtävien korjausten, osalta on ratkaisevaa, lisääkö korjaus rakennuksen arvoa, jolloin korjaus on poistonalaista ja rahoitetaan investointimäärärahoilla. Kunnossapitoluonteiset vuosikorjaukset eivät ole poistonalaista ja ne rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla hankkeen ja niihin liittyvien hankintojen kustannuksista riippumatta.

8.5.5

Hintataso

Rakennusinvestointien arvioinnissa käytetään rakennuskustannusindeksin keskimääräistä lukuarvoa 132 (2000=100).

8.6

Taloussuunnittelu

Kvston työjärjestyksen mukaan valtuutetuilla on vuosittain mahdollisuus tehdä taloussuunnittelu aloitteita maaliskuun 15. päivään mennessä. Lauta- ja johtokuntien on käsiteltävä aloitteista annetut lausunnot samanaikaisesti taloussuunnittelun kanssa. Lausunnoissa on selvitettävä, miten aloitteessa esitetyt toimenpiteet on otettu huomioon taloussuunnittelussa.

Lausunnossa on yksiselitteisesti mainittava, kuinka paljon aloitteessa esitetty toimenpide lisää/vähentää määrärahojen tarvetta ja onko nämä sisällytetty hallintokunnan taloussuunnitteluun. Vastaavasti toimenpiteen vaikutukset suoritettuihin on ilmoitettava ja sisällytettävä nämä muutokset taloussuunnitteluun.

---

¹ Hankintamenoon luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna, saadaan myös niiden osuus lukea osaksi hankintamenoa.

Hyödykkeen hankintamenoon saadaan lukea myös hyödykkeen valmistamiseen kohdistettavissa olevan lainan korkomenot valmistusajalta. Aktivoinnin edellytyksenä on, että korkomenojen määrä tarkasteltuna yhdessä edellä mainittujen kiinteiden menojen kanssa on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna. (Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto: Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista)

16.3.2009

---

9 MUUT OHJEET

9.1 Muodollinen asu ja määräajat

9.1.1 Muodollinen asu

Taloussarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus

Käyttötalouden osan taloussarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus laaditaan hallintokunnan omalle tulosteelle tuloslaskelmamuotoon liitteen 3 mukaisesti. **Perustelutekstit esitetään liitteessä 2 olevan mallin mukaisesti.**

Investointiehdotuksista esitetään sivuilla 50-52 mainitut tiedot.

Menojen ja tulojen erittelyt perusteluineen vuosille 2010–2012 laaditaan erillisiä liitteitä käyttäen.

Lisäksi toimitetaan luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista vahvistamisperusteineen (ks. sivu 39)

Taloussarvion liitteinä toimitetaan myös sivuilla 49–50 mainitut luettelot/laskelmat.

Taloussuunnitteluosasto ylläpitää hallintokuntien käyttöön rakennettua Business Planning –budjetointi ja –ennusteohjelmistoa.

Taloussuunnitteluosasto siirtää Talpan ylläpitämää ohjelmistoa käyttävien hallintokuntien taloussarvio- ja suunnitelmaehdotustiedot omaan Business Planning–budjetointijärjestelmäänsä 29.5.2009.

Muut hallintokunnat syöttävät selainjärjestelmän kautta taloussarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa tiedot taloussuunnitteluosaston järjestelmään.

Tarkemmat ohjeet lähetetään hallintokunnille erikseen.

Ehdotusten tarkkuus

Ehdotuksissa luvut esitetään tuhansina euroina. Yksikkötuotot ja -kustannukset ilmoitetaan euroina.

16.3.2009

Toimitettava aineisto

Ehdotukset ja niiden perustelut sekä muut liitteet lähetetään kahtena kappaleena Khlle osoitettuna hallintokeskuksen kirjaamoon.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen keskeinen liiteaineisto käsitellään lauta- ja johtokunnissa. Muu liiteaineisto voidaan toimittaa suoraan talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle, PL 20, 00099 Helsingin kaupunki.

Lisäksi lauta- ja johtokuntien ehdotus talousarviokirjaan tuleviksi perusteluiksi suoritetaulukoineen ja luettelo lakkautettavista viroista lähetetään rtf-tallennusmuodossa sekä henkilöstömenolaskelma Excel 97- taulukkona sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

9.1.2

Määrääjät

Lauta- ja johtokunnat	Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen investointimenot (niiltä osin kuin on kysymys toisen lautakunnan käyttöön osoitettavista määrärahoista)	24.4.2009
	Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus	28.5.2009
	Ehdotus talousarviokirjassa esitettäväksi hallintokunnan perustelutekstiksi	28.5.2009
	Luettelot/laskelmat henkilöstöstä	28.5.2009
	Lausunnot talousarvioaloitteista (käsiteltävä yhdessä talousarvioehdotusten kanssa)	28.5.2009
	Lausunnot avustusanomuksista	11.6.2009
	- niistä yhteisöistä, jotka on lueteltu vuoden 2009 talousarvion avustusliitteessä (talousarvion liite 1), ja joille esitetään avustusta yli 170 000 euroa vuodelle 2010 sekä mahdollisista uusista hakijoista	
	Hallintokuntien (lauta- ja johtokuntien hyväksymät) tilahanke-ehdotukset vuodelle 2010 ja vuosille 2010-2014 ajoittuvista rakennushankkeista tilakeskukselle (hallintokunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen)	välittömästi
Virastot ja liikelaitokset	Lopullisiin päätöksiin perustuvat muutokset käyttötalouden ja investointimenoihin sekä luetteloon virkojen ja toimien määristä	välittömästi muutosten tapahduttua

16.3.2009

Alkuperäiseen talousarvioehdotukseen sisältyviä määrärahoja koskevat välttämättömiksi osoittautuneet muutokset ja tarkistusilmoitukset sekä pakottavissa poikkeustapauksissa myös ehdotukset sellaisista kokonaan uusista määrärahoista, joita ei ole voitu ottaa huomioon alkuperäisessä talousarvioehdotuksessa (esitykset on vietävä lauta- tai johtokunnalle tiedoksi)

esitettävä talousarvio-neuvotteluissa elokuussa

Aikataulusta ja käsittelyistä tehtävät ilmoitukset

Virastojen ja liikelaitosten tulee ilmoittaa välittömästi lauta- ja johtokunnille suunniteltu talousarvioehdotuksen käsittelyaikataulu rahoitusjohtajalle.

Niiden lauta- ja johtokuntien kokousten, joissa käsitellään vuoden 2010 talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2010–2012, esityslista liitteineen lähetetään rahoitusjohtajalle.

9.2

Tiedustelut ja lisäohjeet

Talous- ja suunnittelukeskus avustaa tarvittaessa virastoja ja liikelaitoksia talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusten laatimiseen liittyvissä kysymyksissä.

Talous- ja suunnittelukeskuksen vastuuhenkilöt vastuualueineen:

Nimi	Puhelin	Vastuualue
Rahoitusjohtaja Tapio Korhonen	310 36050	Yleiset kysymykset
Talousarviopäällikkö Tuula Saxholm	310 36250	Yleiset kysymykset
Tietotekniikkapäällikkö Tuomo Karakorpi	310 36396	Tietotekniikkaa koskevat kysymykset
Organisaatiopäällikkö Vesa Paavola	310 36570	Hallinnon kehittämistä koskevat kysymykset
Strategiapäällikkö Marko Karvinen	310 36257	Kaupungin strategioita koskevat kysymykset
Erityissuunnittelija Ari Hietämäki	310 36567	Pääluokka 1 (lukuun ottamatta kunnan liikelaitoksia) sekä pelastustoimi ja ympäristölautakunta pääluokasta 2

16.3.2009

Nimi	Puhelin	Vastuualue
Erityissuunnittelija Katja Bosisio	310 25707	Kunnan liikelaitokset (talousarvio- ehdotukseen liittyvät kysymykset) sekä hankintakeskus ja tukkutori pääluokasta 2
Erityissuunnittelija Katja Rimpilä	310 36256	Pääluokka 3
Suunnittelupäällikkö Birgitta Rickman	310 36279	Pääluokka 4 (lukuun ottamatta kunnan liikelaitosta)
Hankepäällikkö Vesa Sauramo	310 36276	Rakennusvirasto ja rakentamispal- velu pääluokasta 2 ja kiinteistölau- takunta ja -virasto pääluokasta 5 sekä investoinnit lukuun ottamatta liikelaitoksia
Suunnitteluinsinööri Anu Elina Turunen	310 25712	Pääluokka 5 lukuun ottamatta kiin- teistölautakuntaa ja -virastoa

VUODEN 2010 TALOUSARVION NETTOBUDJETOIDUT YKSIKÖT

Helsingin kaupungin tukkutori
Hankintakeskus
Yleisten töiden lautakunta ja rakennusvirasto,
HKR-Rakennuttaja
Rakentamispalvelu

Kaupungin taidemuseo
Kulttuuritoimi, Savoy-yksikkö
Orkesteritoiminta, Käyttövarat
Korkeasaaren eläintarha
Liikuntatoimi, Merellinen osasto
Liikuntatoimi: Liikunnanohjausosasto

Kiinteistölautakunta ja –virasto, Tilakeskus

Asuntotuotantotoimisto

TALOUSARVION PERUSTELUTEKSTIN RAKENTEEN MALLI

Talousarvio 2010 ja taloussuunnitelma 2010 - 2012

Toiminta-ajatus

Toiminta-ajatuksen ja keskeisten tehtävien kuvaus
Toimintaympäristön keskeiset muutokset taloussuunnitelmakaudella
Toiminnalliset ja palvelutasoon liittyvät muutokset ja niiden vaikutukset vuoden 2010 talousarvioon

Kaupungin strategiaohjelma viraston toiminnassa

Strategiset painotukset tiivistettynä
Strategisiin painotuksiin vaikuttavat toimialan erityispiirteet
Tuottavuutta edistävät toimenpiteet
Toiminnan tavoiteasettelu sanallisesti esitettynä

Kilpailuttaminen

Hankintojen toteuttaminen

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

Tietotekniikkastrategian toteuttaminen
Sähköisen asioinnin kehittämishankkeet

Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstömenolaskelman perustelut
Tasa-arvosuunnitelma
Kielisuunnitelma
Työhyvinvointia edistävät toimenpiteet

Talousarvion erillisvaikutusten arviointi

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Tavoitteiden yhteenveto (talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet)

Sitovat toiminnalliset tavoitteet (tavoite, mittari, tavoitetaso)
Muut toiminnalliset tavoitteet
Määrä- ja taloudellisuustavoitteet sekä tuottavuuden seuranta

Määrä- ja taloudellisuustavoitteet (Taulukkomalli)

	2007	2008	2009	2010	2011
Suoritettavat tavoitteet					
Opetustuntien määrä	149	151	152	162	163
Tehokkuus/taloudellisuus					
Käyttöaste %	83	83	83	82	80

	2007	2008	2009	2010	2011
Menot €/asukas	150	120	125	150	125
Toiminnan laajuustiedot					
Sairaankuljetushälytyksiä	34 520	35 200	34 520	35 000	36 000
Oppilaiden lukumäärä	4 600	5 000	5 200	1 200	6 300
Kaupungin maaomaisuus, ha	520	530	520	530	520
Kunnossapidetty puistoala, ha	1 495	1 520	1 596	1 665	1 773
Resurssit					
Henkilöstön määrä	12	15	12	13	10
Tilat, m ²	100	100	95	95	95
Tuottavuus (2006=100)					

KÄYTTÖTALOUSOSAN TAULUKKOMALLIT

PÄÄLUOKKA/LUKU/KOHTA¹

2 Rakennus- ja ympäristötoimi - Byggnads- och miljöväsendet	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan 2011	Talous- suunnitelma Ekonomiplan 2012
	2008 1 000 €	2009 1 000 €	2010 1 000 €	2010 1 000 €	1 000 €	1 000 €
Myyntitulot - Försäljningsinkomster	98 031	103 425	101 497	101 497	100 922	100 922
Maksutulot - Avgiftsinkomster	12 032	12 400	13 585	13 722	13 686	13 686
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag	1 818	1 695	1 369	1 569	1 643	1 727
Vuokratulot - Hyresinkomster	22 557	22 118	22 688	22 688	22 778	22 798
Muut tulot - Övriga inkomster	7 716	9 098	9 894	8 894	10 135	10 235
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk	90 718	89 878	80 048	80 048	80 036	80 036
Tulot yhteensä - Inkomster sammanlagt	232 872	238 614	229 081	228 418	229 200	229 404
Palkat - Löner	82 385	87 492	86 389	86 436	84 623	85 053
Henkilösivumenot - Lönebikostnader	28 598	29 934	29 887	29 902	29 299	29 459
Palvelujen ostot - Köp av tjänster	147 114	142 725	140 839	140 367	144 449	147 921
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor	35 648	36 472	35 389	35 554	35 553	35 924
Avustukset - Understöd	310	299	294	294	294	294
Vuokrat - Hyror	35 023	37 075	37 076	37 100	37 681	37 976
Muut menot - Övriga utgifter	1 215	1 259	916	846	2 046	2 046
Menot yhteensä - Utgifter sammanlagt	330 293	335 256	330 790	330 499	333 945	338 673
Toimintakate - Verksamhetsbidrag	-97 421	-96 642	-101 709	-102 081	-104 745	-109 269
Poistot - Avskrivningar	48 515	52 895	47 577	47 572	47 190	47 131
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat	-145 936	-149 537	-149 286	-149 653	-151 935	-156 400
Tuottotavoite - Avkastningsmål	858	838	838	903	903	903
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	-146 794	-150 375	-150 124	-150 556	-152 838	-157 303
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		2,5	-4,0	-4,3	0,3	0,1
Menot - Utgifter		1,5	-1,3	-1,4	1,0	1,4
Sisäiset vuokramenot – Interna hyresutgifter	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200

¹ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

TULOSLASKELMAOSAN TAULUKKOMALLIT¹

TULOSLASKELMA	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008 1 000 €	2009 1 000 €	2010 1 000 €	2010 1 000 €	2011 1 000 €	2012 1 000 €
Toimintatulot - Resultaträkning						
Myyntitulot - Försäljningsinkomster		174 887				
Maksutulot - Avgiftsinkomster		118 653				
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag		28 028				
Vuokratulot - Hyresinkomster		434 914				
Muut tulot - Övriga inkomster		24 557				
		781 039				
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk		89 783				
Toimintamenot - Omkostnader						
Palkat - Löner		-885 252				
Henkilösivumenot - Lönebikostnader		-319 045				
Palvelujen ostot - Köp av tjänster		-988 086				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor		-131 295				
Avustukset - Understöd		-319 484				
Vuokrat - Hyror		-329 848				
Muut menot - Övriga utgifter		-31 580				
Toimintamenot yhteensä - Omkostnader sammanlagt		-3 004 590				
Toimintakate - Verksamhetsbidrag		-2 133 768				
Verotulot - Skatteintäkter		2 057 664				
Valtionosuudet - Statsandelar		-65 700				
Rahoitustulot ja -menot - Finansieringsinkomster och -utgifter						
Korkotulot - Ränteinkomster		83 092				
Muut rahoitustulot - Övriga finansieringsinkomster		80 509				
Korkomenot - Ränteutgifter		-46 500				
Muut rahoitusmenot - Övriga finansieringsutgifter		-10 025				
Vuosikate - Årsbidrag		-34 728				
Poistot - Avskrivningar		-153 271				
Satunnaiset tulot - Extraordinära inkomster		33 634				
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat		-154 365				
Poistoeron muutos - Förändring i avskrivningsdifferens		0				
Varausten muutos - Förändring i reserveringar		0				
Rahastojen lisäys - Ökning av fonder		0				
Rahastojen vähennys - Minskning av fonder		20 400				
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)		-133 965				

¹ Taulukoiden luvut ovat esimerkinomaisia

7 TULOSLASKELMAOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008	2009	2010	2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		2 141 211				
Menot - Utgifter		280 185				
Netto		1 861 026				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-14,0				
Menot - Utgifter		-35,4				

7 01 Toiminnan rahoitus

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008	2009	2010	2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		108 405				
Netto		1 857 608				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		-25,7				

7 01 01 Verotulot

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008	2009	2010	2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		0				
Netto		1 966 013				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		0,0				

Talousarviokohtaan sisältyvät seuraavat määrärahat ja tuloarviot alakohdittain:

	2008	2009	Ehdotus Förslag 2010	Talousarvio Budget 2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
01 Kunnan tulovero - Kommunens inkomstskatt		1 500 000				
02 Osuus yhteisöveron tuotosta - Andel av intäkterna från samfundsskatten		357 113				
03 Kiinteistövero - Fastighetsskatt		108 000				
04 Koiraverot - Hundskatt		900				

RAHOITUSOSAN TAULUKKOMALLIT¹

RAHOITUSLASKELMA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008	2009	2010	2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta - Kassavirta i verksamheten						
Tulorahoitus - Inkomstfinansiering						
Vuosikate - Årsbidrag		5 287				
Satunnaiset erät - Extraordinära poster		74 076				
Tulorahoituksen korjauserät - Korrektivposter i inkomstfinansieringen		-92 464				
Investointien rahavirta - Kassavirta för Investeringarnas del						
Investointimenot - Investeringar utgifter		-392 481				
<i>Ylitysoikeus - Överskridningsrätter</i>						
Rahoitusosuudet investointimenoihin - Finansieringsandelar i investeringar utgifter		876				
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot - Försäljningsinkomster av tillgångar bland bestående aktiva		73 200				
Toiminnan ja investointien rahavirta - Verksamhetens och investeringarnas kassavirta		-331 506				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del						
Antolainauksen muutokset - Förändringar i utlåningen						
Antolainasaamisten lisäykset - Ökningar i lånefordringar		-16 001				
Antolainasaamisten vähennykset - Minskningar i lånefordringar		45 917				
Lainakannan muutokset - Förändringar i lånen						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys - Ökning av långfristiga lån		59 942				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys - Minskning av långfristiga lån		-59 942				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringens del		29 916				
Peruspääoman sijoitus liikennelaitoksen peruspääomaan - Placering av grundkapital i trafikverkets grundkapital		-29 767				
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta - Kapitalöverföring från Helsingfors Energis kapital		0				
Toimintapääoman muutos - Förändring i rörelsekapitalet		-331 357				

¹ Taulukoiden luvut ovat esimerkinomaisia

9 RAHOITUSOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008	2009	2010	2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
9 Rahoitusosa - Finansieringsdelen						
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 Pitkävaikutteinen rahoitus - Långfristig finansiering

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008	2009	2010	2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
901						
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 02 Muu antolainaus, Khn käytettäväksi - Övrig långgivning, till Stns disposition

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2008	2009	2010	2010	2011	2012
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
90102						
Tulot - Inkomster		34 802				
Menot - Utgifter		14 918				
Netto		19 884				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-6,6				
Menot - Utgifter		0,0				

Talousarviokohtaan sisältyy seuraavat lainamäärärahat ja lainanlyhennykset alakohdittain:

Budgetmomentet omfattar följande låneanslag och amorteringar undermomentvis:

	2008	2009	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Ts	2012
	1 000 €	1 000 €	2010 1 000 €	2010 1 000 €	2011 1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
52 Vuokra-asuntotuottajien oman pääoman osuutta varten myönnettyjen lainojen lyhennykset - Amorteringar på lån för hyresbostadsproducenternas egen kapitalandel		101				
54 Muiden antolainojen lyhennykset - Amorteringar på övriga lån		2 500				
55 Helsingin Energian lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Energis lån		19 273				
56 Helsingin Veden lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Vattens lån		7 325				
57 Helsingin Sataman lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Hamns lån		1 880				
58 Liikennelaitoksen lainojen lyhennykset - Amorteringar på trafikverkets lån		3 123				
59 Sosiaalisen luototuksen lainojen lyhennykset - Amorteringar på lån för social kreditgivning		600				
Menot - Utgifter						
01 Lainojen myöntäminen kouluille - Lån till skolor		4 204				
04 Sosiaalisiin tarkoituksiin myönnettäviä lainoja varten - Lån för sociala ändamål		1 682				
05 Lainoja kaupunginorkesterin soittajille soitinhankintoja varten - Lån till stadsorkesterns musiker för anskaffning av instrument		40				
06 Laina Kiinteistö Oy Opetustalolle - Lån till Kiinteistö Oy Opetustalo		0				
20 Laina Helsinki-viikon säätiölle - Lån till Stiftelsen Helsingfors-veckan		0				
22 Sosiaalisen luototuksen lainojen myöntämiseen, sosiaalilautakunnan käytettäväksi - Lån för social kreditgivning, till socialnämndens disposition		1 682				
25 Muut lainat - Övriga lån		0				